

SEVGİ VE İSLAMİYET

Bismillahirrahmânirrahîm.

Üzerimize saçtığı sonsuz nimetlerinden dolayı Rabbimiz'e tâkatimizce hadsiz hesapsız hamd u senâlar olsun. O'nun âlemlere rahmet olarak gönderdiği habîb-i edîbi, serverimiz, önderimiz Muhammed-i Mustafâ'sına içten, candan salât u selâmlar olsun.

Bugün burada en yaygın, en mühim, en tatlı duygulardan biri olan *sevgi* konusunda konuşmak üzere bulunuyorum.

Sevgi müslümanın nazarında nasıl bir şeydir; makbul müdür, merdut mudur, yasak mıdır, haram mıdır, mübah mıdır, helal midir? İslâm'da yeri var mıdır, yok mudur?

Önemli bir konu.

Sevginin evrensel ölçüler içerisinde insana rûhî bakımdan, bedenî bakımdan ne kadar faydalı olduğu bilinen bir husustur. Sevgi ile beslenen bebekler, sevgiden mahrum büyütülen bebeklerden daha büyük bir gelişme gösterirler. Çok büyük bir doğumunda, aynı günde

doğmuş belli sayıdaki bebekleri ikiye ayırmışlar. Birkaç hafta bir grubunu severek, okşayarak, şakalaşarak beslemişler Bir kısmına da sadece aynı miktarda gıdaları vermişler. Çocuklar daha küçük, yeni doğmuş, aynı günde doğmuş, kiloları aynı fakat sevgi ile beslenen çocuklar daha çabuk gelişmişler, sadece gıdası verilen çocuklardan daha hızlı neşv ü nemâ bulmuşlar. Bu, sevginin bir maddî gücü olduğunu da gösteriyor. Sıhhî gücü olduğunu; rûhî, bedenî gücü olduğunu gösteriyor. Bu belli.

Ailevî ve içtimâî yönden çok önemli olduğu da ispatlanmış bir husustur. Bu, ilimlerle ilgilenen kimselerin bildiği bir husustur. Bütün suçlu insanlar; ailesinde sevgi görmemiş, toplumdan dışlanmış, sevgisiz ortamda yetişmiş insanlardır. Bütün başarılı insanlar sevgi ile büyümüş, çevresinde kendisini seven, destekleyen insanlar olan kimselerdir.

Böylece sevgi maddî yönü ile de ele alınması gereken bir konudur. Ayrıca dinî bakımdan da önemli bir konudur. Çünkü çok sevaplı bir konudur. Sevgiye sevap ve mükâfat çok fazladır. Sevginin âhirette de çok büyük fay-

dası olacaktır. O bakımdan bir müslüman olarak bu konuda düşüncelerimizin bilinmesi, müzakere edilmesi, tanıtılması önemlidir.

Sevgi tat duyduğu, lezzet duyduğu, beğendiği bir şeye gönlün meylidir. Bir meyil var, bir akış var ama bu beğenmekten sevmekten kaynaklanıyor, lezzetten tat duymaktan kaynaklanıyor. Arapça'da sevgi مودة *meveddet* ve محبة *mahabbet* kelimesiyle ifade edilir. Biz *mahabbet*'i "muhabbet" yapmışız. 'Mim' harfi dudak harfi olduğu için, Türk telaffuzu üstününü ötreye çevirmiştir. Aslı mahabbettir. Çünkü *masdar-ı mîmî sîgası*'dır, 'mim'i üstünlüdür.

Meveddet ve *mahabbet* denildiği gibi *hubb* ve *vüdd* de kullanılmıştır. Seven insana محب *muhib* denmiştir, sevilene محبوب *mahbûb* denmiştir. حبيب *Habîb* denmiştir, مودود *mevdûd* denmiştir. Allahu Teâlâ'nın esmâü'l-hüsnâsından birisi ودود *Vedûd* ismidir. احب *Ehab* kelimesi hadîs-i şerîflerde çok geçer, "şu şundan daha sevgili, sevimli" mânasına.

İşte bu kelimelerle ifade edilen bir duygudur. Eğer bu duygu şiddetli ise, kuvvetli ise

buna عشق aşk adı verilir. Bunun da doğrusu Arapça'da esre ile عشق ışk'tır ama Türkçe'de onu büyüklerimiz aşk diye telaffuz etmiş. Böyle yaygın olan tatlı yanlışlıklara *galat-ı meşhur* diyoruz.

Şiddetli seven insana “âşık” derler. Sevilene “mâşuk” adı verilir. Edebiyatımızda bir Âşık Edebiyatı vardır; eline sazı alıp diyar diyar gezip sevgisini sazıyla terennüm eden insanların ortaya koyduğu edebiyat. Divan Edebiyatı ondan hiç aşağı kalmaz; aşk ve sevgi bakımından şiirlerle lebâleb doludur.

Aşk duygusunun, sevgi duygusunun karşıtı Arapça'da نفرة *nefret* vardır. Sevilmeyen şeye منفور *menfûr* “nefret edilen” derler. Bu duygu biraz daha şiddetli ise بغض *buğz* derler. Sevilmeyene, mahbûbun zıddı olarak مبعوض *mebğûz* denilir. Kızana, muhibbin zıddı olarak مبغض *mubğiz* denilir. Bu kızgınlık çok daha şiddetli ise مقت *makt* adını alır. “Şiddetli kızgınlık, şiddetli sevmemek” demek. Bir de bu sevmemekten doğan iç kaynamasına, sevmediği insana karşı insanın içinin kaynamasına ğayz denilir. Bu gayzı tutmaya, insanın kendisine hâkim olmasına *kezmü'l-ğayz*, bu gayzı tutan insana

وَالْكَاطِمِينَ الْغَيْظَ *kâzımîne'l-ğayz*¹ derler. İnsanın kızgınlığını tutabilmesi, insanın duygusunda fren olması, güzel bir şey.

Nihayet, sevginin karşıtı bir kelime olarak düşmanlık etmek mânasına *عداوة adâvet* kelimesi vardır, Düşmanlık edene *عدو adüvv* derler, çoğulu *اعدى a'dâ* gelir. İşte böyle kelimelerle bu konu Kur'ân-ı Kerîm'de, hadîs-i şerîfte, İslâmî edebiyatta geçer.

Bu gönlün, kalbin meylinin mahiyetini tahlil ettiğimiz, “İnsanın gönlünün bir şeye akması, bir şeyi beğenmesi, ondan lezzet alması nereden çıkıyor, nereden doğuyor?” diye sevginin felsefesini yaptığımız zaman görüyoruz ki sevginin iki kaynağı var:

1. İnsanoğlu tam olan, kâmil olan, eksiksiz olan şeyi seviyor.

Bir şeye baktı da onda eksik görmedi mi, tam gördü mü, “Tam istediğim gibi; hiç eksiği yok, kusuru yok.” diye seviyor, tamlığı seviyor. Bunun Arapça'sı *kemâl*'dir. İnsanoğlu

¹ 3/Âl-i İmrân, 134.

kemâli seviyor, olgunluğu seviyor, tamlığı seviyor.

2. Bir de *cemâl*'i seviyor. *Cemâl*, güzellik demek.

Sevgi dediğimiz Şey cemâli ve kemâli sevmekten, ona meyilden hâsıl oluyor. Bazı Şeyler, kendisi *kâmil* olduğundan veya *cemîl* olduğundan, güzel olduğundan sevilir. Başka bir izahı yoktur. Mesela “Şu rengi seviyorum, Şu çiçeği seviyorum, Şu manzarayı sevdim” gibi.

Böyle sevilen mahbublara, hiÇ başka bir sebep aranmadan, sırf kendisinden dolayı sevilen sevgililere *محبوب لعينه mahb b n li-aynih * denilir.

Bir de bazı Şeyler insana bazı Şeyleri kazandırır. Mesela insanoğlu kendisini seviyor. İnsanoğlunda kendisini sevmek, korumak, hayatını devam ettirmek, kendisini savunmak iŐg d s  var. Kendi varlığını seviyor ve korumaya  alıŐıyor. YaratılıŐı itibariyle, Allah onun iÇine bu duyguyu koymuŐ. İnsan; kendisine faydası dokunan, menfaatine olan Şeyi sever. Bir de menfaatten kaynaklanıyor. Bir Şeyden

menfaatlendiği için insan onu seviyor. Mesela gıda, hava, su gibi şeyleri sever. Malı sever, parayı sever. Halbuki doktorlar; “Paranın üstünde ne kadar mikrop var, o mikropları gör-sen eline almak istemezsin.” diyorlar. Ama pa-rayı seviyor. Çünkü bir şeyleri kazanmasına, sevdiği başka şeyleri elde etmesine sebep ola-caktır.

İşte böyle, başka bir sebepten, faydası ol-duğu için menfaatten dolayı olan sevgiye de *محبوب لغيره mahbûbün li-ğayrihî* derler. Yani bizzat kendisi sevimsiz bile olsa, başka sebep-ten seviliyor. Çünkü onunla başka sevilen şey-ler elde ediliyor.

الْإِنْسَانُ عَبِيدُ الْإِحْسَانِ

el-İnsânü abîdü'l-ihsân. “İnsan, ihsânın kölesidir.”

İyilik yapanı sever. Bir insan seni sevmi-yor, aranızda bir soğukluk var; bürûdet var, buzlar var, karlı dağlar var.

Çare ne?

Hediye vermek.

تَهَادُوا تَحَابُّوا

*Tehâdev tehâbbû.*² “Hediyeleşin, birbirinizi seversiniz.” buyuruyor Peygamber Efendimiz. Sağlanılan menfaatler yavaş yavaş sevgi uyandırıyor.

Bir de çok mühim olan bir mahbûbun, sevgilinin hatırı için sevilen şeyler vardır. Aslında sevilecek bir şey değildir de onun hatırı için sevilir. Mesela ilaç acıdır ama sıhhatin hatırı için içilir. Eğer içine sevilecek şeyler konulmamışsa ilacın kendisini sevmek yoktur. “Çocuk sevsin” diye bazen çikolata, meyve veya şeker gibi tatlar, kokular ilave ediyorlar; o zaman seviyor. Ama ilacı doğrudan doğruya ilaç olduğu için sevmiyoruz, sıhhatimize yardımcı olduğu için seviyoruz. “Sonunda sıhhat kazanacağız.” diye gidip kendi isteğimizle ameliyat oluyoruz. Aslında kanımız dökülecek, canımız

² Muvatta’, “Hüsnü’l-hulk”, r. 16; Buharî, “*el-Edebü’l-Müfred*”, s. 155, r. 594; Ebû Ya’lâ, *Müsned*, XI, 9, r. 6148; Beyhakî, *es-Sünenü’l-kübrâ*, VI, 280, r. 11946-7; *Şu’abu’l-îmân*, XI, 301, r. 8568; Taberânî, *el-Mu’cemü’l-evsat*, VII, 190, r. 7240; Kudâî, *Müsnedü’ş-şihab*, I, 381, r. 657; Münâvî, *Feyzu’l-kadîr*, III, 271, r. 3373-4; Ali el-Muttakî, *Kenzu’l-ummâl*, VI, 110, r. 15055-6.

yanacak, bayılacağız, ayılacağız ama ne yapalım sağlıklı olmayı istiyoruz, seviyoruz.

Çalışmayı, yorulmayı seviyoruz. Adam erkenden eşofmanını giyiyor, koşuyor. Ter akıtıyor, kan ter içinde kalıyor. Ama “sıhhat kazanacağım” diye yapıyor, seviyor. Yorgunluğuna rağmen, adaleleri ağrımaya rağmen koşuyor. Hatta ağrıdan kurtulmak için masaj yaptırıyor.

“Allah’ın dini yayılsın” diye cihadı seviyoruz. “Allah’ın rızasını kazanalım.” diye şehadet, şehit olmayı seviyoruz. Helal olan şeyleri sevimsiz bile olsa seviyoruz; haramlar sevimli bile olsa sevmiyoruz, kızıyoruz. Adam zevkten içki içiyor ama biz içki içene kızıyoruz.

Neden?

Çünkü haram! “Haram diye sevmiyoruz. Demek ki Allah için, çok sevilen birisi için sevimsiz bile olsa bazı şeyler seviliyor.

İslâm’ın yapısı içinde sevginin çok yeri vardır. Makbul olan sevgiler vardır, makbul olmayan sevgiler vardır. Şöyle ilk tanıdığımız sevgiden itibaren sıralamaya başlayayım:

Sevgiyi ilk önce annemizden öğreniriz; annemizin sıcak bağrından, yumuşak göğsünden tadarız. Önce annemizi severiz. Anne baba sevgisi çok makbul bir sevgidir. Allah'ın tavsiye ettiği, teşvik ettiği, sevap verdiği, razı olduğu bir sevgidir.

رَضِيَ الرَّبُّ فِي رِضَى الْوَالِدَيْنِ

*Rıda'r-rabbi fî rıda'l-vâlideyni.*³ “Allah'ın razı olması, annenin babanın razı olmasına bağlıdır.”

O kadar önemlidir.

الْجَنَّةُ تَحْتَ أَقْدَامِ الْأُمَّهَاتِ

³ Münâvî, *Feyzu'l-Kadîr*, IV, 33, r. 4457; Ali el-Muttakî, *Kenzu'l-ummâl*, XVI, 481, r. 45552. (Burada, son kaynakta, kaynak Tirmizi verilmiş ve *رَضِيَ الرَّبُّ فِي رِضَى الْوَالِدَيْنِ* geçmektedir ama Tirmizi deki rivayette *رَضِيَ الرَّبُّ فِي رِضَى الْوَالِدِ* geçmektedir.) Kaynaklarda, *رَضِيَ الرَّبُّ فِي رِضَى الْوَالِدِ* şeklinde geçmektedir. Bk. Tirmizî, “Birr”, 3, r. 1899; Buharî, “*el-Edebü'l-Müfred*”, s. 11, r. 2; Hâkim, *el-Müstedrek*, IV, 168, r. 7249; Bezzâr, *Müsned*, VI, 376, r. 2394; Beyhakî, *Şu'abu'l-îmân*, X, 247, r. 7447; Begavî, *Şerhu's-sünne*, XII, 11, r. 3423; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-evliyâ*, VIII, 215; Münâvî, *Feyzu'l-Kadîr*, IV, 33, r. 4456; Gümüşhanevî, *Ramûz*, I, 292. Diğer rivayet, *رَضِيَ الرَّبُّ فِي رِضَى الْوَالِدَيْنِ* şeklindedir. Bk. Beyhakî, *Şu'abu'l-îmân*, X, 246, r. 7445-6. İbn Hıbbân, *Sahîh*, II, 172, r. 429 da *رِضَاءُ اللَّهِ فِي رِضَاءِ الْوَالِدِ* şeklindedir.

*el-Cennetü tahte akdâmi'l-ümmehâti.*⁴

“Cennet annelerin ayakları altındadır.”

Ayağına kapanmak lazım!

Allahu Teâlâ hazretleri Kur'ân-ı Kerîm'de anne babaya iyiliği emretmiştir:

وَقَضَىٰ رَبُّكَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا

Ve kadâ rabbüke ellâ ta'büdû illâ iyyâhü ve bi'l-vâlideyni ihsânâ. “Rabbin sadece kendisine kulluk etmenizi, anne babanıza da iyi davranmanızı kesin bir şekilde emretti.”

فَلَا تَقُلْ لَهُمَا أُفٍّ وَلَا تَنْهَرْهُمَا وَقُلْ لَهُمَا قَوْلًا

كَرِيمًا

*Felâ tekul lehümâ üffin ve lâ tenherhümâ ve kul lehümâ kavlen kerîmâ.*⁵ “Onlara karşı

⁴ Ahmed b. Hanbel, III, 429, r. 15538; Hâkim, *el-Müstedrek*, II, 114, r. 2502; IV, 167, r. 7248; Nesâî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, IV, 272, r. 4297; Beyhakî, *es-Sünenü'l-kübrâ*, IX, 45, r. 17832; *Şuabu'l-îmân*, X, 248-9, r. 7448-50; Kudâî, *Müsnedü'ş-şihab*, I, 102, r. 119; Deylemî, *el-Firdevs*, II, 116, r. 2611; Münâvî, *Feyzu'l-Kadîr*, III, 361, r. 3642; Ali el-Muttakî, *Kenzu'l-ummâl*, XVI, 461, r. 45439. Gümüşhanevî, *Ramûz*, I, 200.

⁵ 17/İsrâ, 23.

‘Öf!’ bile deme, onları azarlama; ikisine de güzel söz söyle!” diye, “Öf, aman!” bile demeyi yasaklamıştır.

Bir evlat anasına babasına iyi bir davranışta bulunur da onların kendisine sevgi ile bakmasını sağlarsa sırf o bakışı sağladığı için bir köle âzat etmiş gibi sevap kazanır. “Anası sevgiyle baktı, babası sevgiyle baktı.” diye evladına; kızına veya oğluna bir köle âzat etme sevabı verilir. “Bu devirde bir köle kaç para eder” bilmiyorum ama herhalde en aşağı lüks bir araba eder. Yani çok büyük sevap kazanır.

“Yâ Resûlallah! Anne-baba sevdiği evladına günde 360 defa bakar.”

“Çok bakar” demek istiyorlar. Peygamber Efendimiz *sallallahu aleyhi ve sellem* buyuruyor ki:

Allâhu Ekber! 360 defa bakarsa, 360 köle âzat etmiş sevabı vermez mi?

Verir, ne olacak! Hazinesi sonsuz!

Demek ki evlatlar, anneye babaya ne kadar karşısında görünüp de yumuşak baktırtabilirlerse sevap kazanacaklar.

Anne ve babaya isyana, Arapça'da *عقوق الوالدين ukûku'l-vâlideyn* denilir; çok büyük bir günahdır, çok müthiş bir günahdır. Bir evlat anne babaya âsî ise onun cezası çok büyüktür. Annesinin babasının rızasını kazanamamış bir evladın durumu çok fenadır.

Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* Efendimiz'e haber verdiler:

“Yâ Resûlallah! Müslümanlardan bir genç var, ölüm döşeğinde, ölecek, belli. Son dakikalarını yaşıyor. Israr ediyoruz, telkin ediyoruz, kelime-i şehâdeti kelime-i tevhîdi söylemiyor. Hayret ediyoruz.”

Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* Efendimiz o gencin yanına gitmiş. Bakmış ki annesi o ölecek çocuğa dargın ve kırgın.

“Ateş getirin, meydanda ateş yakın, bu çocuğu ateşe atacağız.” demiş.

Kadıncağızın aklı başından gitmiş;

“Aman yâ Resûlallah! Yakmayalım!” demiş. Resûlullah Efendimiz:

“Sen bundan razı olmazsan cehennemde yanacak. Ben burada ‘ateşe atacağım’ deyince razı olmuyorsun ama sen bundan razı olmazsan cehennemde yanacak.” deyince

“Tamam, yâ Resûlallah! Razı oldum, haklarımı helal ettim.” demiş.

O sırada da hastanın yanından haber gelmiş:

“Yâ Resûlallah! Ne oldu anlayamadık, *lâ ilâhe illallâh* dedi, ruhunu teslim etti.” demişler.

Bak kilitlenmiş, annesi razı olmadığı için *lâ ilâhe illallah* diyemiyor. Belki imansız gidecekti, o kadar önemlidir.

Anneye babaya ikramın mükâfatı bire yedi yüzdür. Bir milyon lira harcarsanız, 700 milyon harcamış kadar mükâfat alırsınız. Katsayısı bire yedi yüzdür. Bu makbul bir sevgidir, önemli bir sevgidir; evlatlara ihtar olunur!

Peki, anne-babaları vefat etmiş olanların yapacağı şey yok mudur?

Vardır. Bir insan anne ve babasının hatırına hacca gidebilir, kurban kesebilir, cami yaptırabilir, çeşme yaptırabilir, Kur'an okutabilir, namaz kılabılır, sadaka verebilir, hayır hasenât yapabilir. Hepsi onun ruhuna gider, annesi babası istifade eder.

Resûlullah Efendimiz'e bir kişi geldi, şöyle dedi:

“Yâ Resûlallah! Annem vefat etti, bana bir vasiyeti de yoktu. Ben şimdi istiyorum ki onun için bir çeşme yaptırayım. Yaptırırsam sevabı anneme gider mi?”

“Gider.” dedi Peygamber Efendimiz.

Bunun üzerine o adam annesi hatırına, adına, nâmına bir çeşme yaptırdı, “Bu Saad'ın annesinin ruhu için yaptırılmış çeşmedir.” diye üstüne yazdı.

Onun için vefat etmişlere de evlatlar böyle faydalar sağlayabilir.

a. Günahkârlara Acıma ve İyilikle Yaklaşma

Makbul sevgilerden birisi de eş sevgisidir. Erkekse hanımını sevmesi, hanımsa beyini sevmesi makbul bir sevgidir. Belki salondaki bazı dinleyicilerimiz şaşırarak. Çok makbul bir sevgidir, sevaplı bir sevgidir. Allah'ın teşvik ettiği, Resûlullah'ın tavsiye buyurduğu bir sevgidir.

Hanımı için, çoluk çocuğu için çalışan bir baba, Allah yolunda cihad eden insan gibidir. Hac yapan, umre yapan, gazâ yapan insan gibidir. Hadîs-i şerîfte öyle bildiriliyor.

Evlat büyüten bir kadın da yine onun gibidir. Onunla ilgili hadîs-i şerîfi okuyayım:

لَهَا أَجْرُ الْقَائِمِ⁶ إِنَّ الْمَرْأَةَ الْمُسْلِمَةَ إِذَا حَمَلَتْ إِنَّ
الصَّائِمِ الْمُحْرِمِ الْمُجَاهِدِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ حَتَّى
وَإِنَّ لَهَا فِي أَوَّلِ رَضْعَةٍ تَرْضَعُهُ أَجْرُ حَيَاةٍ وَضَعَتْ
نَسَمَةً

⁶ Rivayetlerde كان şeklinde.

Inne'l-mer'ete'l-müslimete izâ hamelet enne lehâ ecrü's-sâimi'l-kâimi'l-muhrimi'l-mücâhidi fî sebîlillâh hattâ vedaat. “Bir müslüman hanımefendi bir evlada hamile kaldı mı o hamile hanımcağıza doğum yapıncaya kadar; gündüzleri oruç tutan, geceleri sabahlara kadar namaz kılan, ihrama girip hac yapan, cihada gidip Allah yolunda cihad eden insan kadar sevap yazılır durur.” *Ve inne lehâ fî evveli rad'atin türduhû ecrü hayâti neseme.*⁷ “Çocuğu doğduktan sonra ilk verdiği bir defalık bir süt emzirmeden dolayı bir köle âzat etmiş gibi sevap alır.”

İbn Abbas *radıyallahu anh* rivayet etmiş.

Sevabın büyüklüğüne bakın! Hanım, çocuğu doğuncaya kadar sıkıntı çekiyor; midesi bulanıyor, başı dönüyor, vücudu şişiyor, doktora gidiyor ama sevabı böyle.

⁷ Ebû Ya'lâ, *Müsned*, IV, 345, r. 2460; Ali el-Muttakî, *Kenzu'l-ummâl*, XVI, 395, r. 45078.

Erkek için de, hanım için de çocuklar insana sadaka-i câriye gibi devamlı sevap kazandıran kaynaktır. Anne baba evladını hayırlı evlat yetiştirmişse o evladın yaptığı sevaplı işlerin hepsinin sevabının bir misli anne babasına gider. Tabi bütün bunlar nikâh yoluyla evlilik içindir, onu beyan ediyorum. Çocukları sevmek ve aralarında adalet etmek gerektiğini de hatırlatıyorum. Anneler babalar çocukları arasında adaletli davranmalıdırlar.

Makbul, sevaplı ve kârlı olan sevgilerden hatırlatmam gereken önemlilerinden birisi de İslâm'da arkadaş sevgisidir. Din yolunda Allah rızası için arkadaşlık etmek, birisiyle ahbab olmak. Buna *el-hubbu fillâh*, *el-uhuvvetü fillâh* derler. “Allah rızası için arkadaş olmak kardeş olmak, Allah rızası için sevmek” derler. En sevaplı ibadetlerden biridir. Yalnızca seviyorsun; bir şey harcamıyorsun, zaman vermiyorsun, bir iş yapmıyorsun, yorulmuyorsun; bir tek arkadaş olduğun için sevap kazanıyorsun. O kadar sevaplı bir iştir. Müjdeli hadîs-i şerîflerden bir tanesini okuyayım:

مَنْ أَحَبَّ أَخًا لِلَّهِ فِي اللَّهِ قَالَ إِنِّي أُحِبُّكَ لِلَّهِ فَقَدْ
فَدَخَلَ جَمِيعَا الْجَنَّةِ أَحَبَّهُ اللَّهُ

Men ahabba ehan li'l-lâhi fi'l-lâh. “Kim Allah için, Allah yolunda, bir müslümanı kardeş edinir, severse.” *Kâle innî uhibbuke li'l-lâh.* “‘Ben seni Allah için seviyorum Başka bir şey için değil; para pul, menfaat için değil de ben seni Allah için seviyorum.’ derse;” *Fe-kad ehabbehu'l-lâh.* “Allah da onu sever.” *Fe-dehalâ cemîâni'l-cenneh.*⁸ İkisi birden cennete girer.”

Hem seven hem sevilen, hem bu kardeş hem o kardeş; ikisi birden cennete girer.

Tarikatin, tasavvufun vücudunun, varlığının sebeplerinden birisi budur. Bundan bu kazancı elde etmek.

Neden tasavvuf var, neden tarikat kardeşliği, ihvanlık var?

⁸ Buharî, “*el-Edebü'l-Müfred*”, s. 143, r. 546; Ali el-Muttakî, *Kenzu'l-ummâl*, IX, 18, r. 24716. Bk. Bezzâr, *Müsned*, VI, 414, r. 2439; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr*, XIII, 28, r. 55; Heysemî, *Mecme'u'z-zevâid*, X, 279, r. 18015.

İşte bundan dolayı, bu kazancı sağlamak için. Mutasavvıflar akıllı insanlardır, kurnaz insanlardır, âhîret sevabını bilirler; bundan dolayıdır.

Hız. Ömer *radıyallahu anh*'ten rivayet edilen bir hadîs-i şerîf:

نَظَرَ الرَّجُلِ إِلَى أَخِيهِ الْمُسْلِمِ حُبًّا لَهُ وَشَوْقًا إِلَيْهِ
خَيْرٌ مِنْ إِعْتِكَافٍ سَنَةٍ فِي مَسْجِدِي هَذَا

*Nazarü'r-racüli ilâ ehîhi'l-müslimi hubben lehû ve şevkan ileyhi hayrün min î'tikâfi senetin fî mescidî hâzâ.*⁹ "Müslümanın -'adamın' diyor ama buna hanımlar da dâhildir-müslüman kardeşine onu severek, ona şevk duyarak bakması, -'canım kardeşim' diyerek, severek bakıyor- bu benim mescidimde bir sene itikâfa girmekten daha hayırlıdır." diyor Peygamber Efendimiz. Bir sene itikaf.

⁹ Deylemî, *el-Firdevs*, IV, 287, r. 6847. Bk. Hâkim et-Tirmizî, *Nevâdiru'l-usûl*, II, 139; Münâvî, *Feyzu'l-Kadîr*, VI, 285, r. 9266; Ali el-Muttakî, *Kenzu'l-ummâl*, IX, 11, 20, r. 24682, 24725-6; Gümüşhanevî, *Ramûz*, II, 452.

Biliyorsunuz Ramazan'ın son on gününde camide itikâf oluyor. Adam çantasını hazırlıyor, yastığını alıyor, camiye gidiyor.

Ne oluyor?

On gün camide yatıyor.

Sebep ne?

Kadir gecesini yakalayacak, maksadı o. Avcılığa gidiyor; Kadir gecesini elde etmek, ihyâ etmek istiyor. Onun için; “Hanım bana müsaade, istersen sen de evde itikâfa gir. Allah’a ısmarladık, ben gidiyorum.” diyor, camiye gidiyor. On gün itikâf yapıyor.

On gün değil; “Bir sene itikâftan hayırlıdır.” diyor.

Hem de ne diyor?

“Şu benim mescidimde.” Medine-i Münevvere'deki Mescid-i Nebevî'de.

Oranın özelliği ne?

“Orada kılınan bir namaz, başka yerde kılınan bir namazdan bin misli daha sevaplıdır.”

Mesela ben Şimdi burada, iki rekât namaz kıldım. Tamam, sevap güzel. Medine-i Münevvere'ye gittim, orada bir namaz kıldım; oradaki bin misli fazla. Çünkü orası Peygamber Efendimiz'in mescidi. Buna kıyasla; "Peygamber Efendimiz'in mescidinde bir sene itikâf" demek "herhangi bir camide bin sene itikâf" demek.

Bin sene ömrümüz mü var?

Nuh *aleyhisselam* bile 950 sene yaşamış;¹⁰ o kadar ömrümüz yok.

Bak bu nereden sağlanıyor?

Sözün başına dönelim, hatırlayalım: "Adamın müslüman kardeşine severek, iŐtiyak duyarak, Şevkle, hasretle, 'canım kardeşim' diyerek bakması, Peygamber Efendimiz'in mescidinde bir senelik itikâftan daha hayırlıdır." Allah yolunda kardeşliğin sevabını anlayın.

¹⁰ 29/Ankebût, 14.

Müslümanlar birbirlerini ziyaret ettikçe sevap kazanırlar. Dua ettikçe aynı sevabı alırlar.

“Yâ Rabbi! O kardeşime zenginlik ver!”

Tamam, sana da gelecek.

“Yâ Rabbi! O kardeşime sıhhat ver!”

Tamam, sana da gelecek.

Çünkü başucunda bir melek; *أمين ولك مثله* *Âmîn ve leke mislühû*¹¹ “Âmîn, aynını Allah sana da versin!” der.

Allah yolunda birbirini sevenler, mahşer gününde izdihama, sıkışıklığa düşmeyecekler. Hani orada izdiham olacakmış ya. Herkes sırlı-sıklam terleyecekmiş; ter kimisinin dizine, kimisinin boynuna, kimisinin ağzına, kulağı hizasına gelecekmiş. Ter, sıkışıklık, izdiham, sıcak, hararet. İşte o günde birbirini Allah için seven insanlar, Arş-ı Âlâ'nın gölgesinde gölge-

¹¹ İbn Asâkîr, *Târîhu Dımeşk*, XXIV, 142-3, r. 2887. Bk. İbnü'l-Mübarek, *ez-Zühd ve'r-rekâik*, s. 252, r. 723; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-evliyâ*, III, 283.

lenecekler. Mahşer halkı onları aşağıdan yıldızları seyreder gibi seyredecekler. Peygamber Efendimiz böyle anlatınca demişler ki:

“Yâ Resûlallah! O Arş’ın gölgesinde gölgeleyenler peygamberler mi, şehitler mi?”

“Hayır!”

هُمُ الْمُتَحَابُّونَ فِي اللَّهِ

*Hümü’l-mütehâbbûne fillâh.*¹² “Onlar birbirleriyle Allah için muhabbet eden âhîret kardeşleridir. Birbirlerini Allah için seviyorlar.”

Siz birbirinizi neden seviyorsunuz?

Çünkü biz de birbirimizi Allah için seviyoruz, kardeşiz.

Bunların hepsi sahih hadîs-i şerîf. Şişirme değil, helyum gazıyla doldurulmuş çocuk balonu değil; Peygamber Efendimiz’in hadîs-i şerîfleri.

¹² Ebû Nuaym, *Hilyetü’l-evliyâ*, V, 380; Heysemî, *Mecme’u’z-zevâid*, X, 77, r. 16770; Ali el-Muttakî, *Kenzu’l-ummâl*, IX, 14, r. 24700.

Cennete girdikleri zaman, o kadar yüksek mertebeleri olacak ki, yüzleri o kadar nurlu olacak ki köşklerinin balkonlarına çıktıkları zaman cennetin sefalı gölgelikleri aydınlanacak.

Nereden aydınlanacak, güneş mi doğdu?

لَا يَرُونَ فِيهَا شَمْسًا وَلَا زَمْهَرِيرًا

*Lâ yeravne fîhâ şemsen ve lâ zemherîrâ.*¹³

“Orada soğuk da yok, sıcak da yok, güneş de yok.”

فِي ظِلَالٍ وَعُيُونٍ

*Fî zılâlin ve uyûn.*¹⁴ Pınarbaşları, gölgelik-

ler, serinlikler var; aşırı sıcaklık yok.”

مُتَّكِيْنَ فِيهَا عَلَى الْأَرَائِكِ

*Müttekiîne fîhâ ale'l-erâiki.*¹⁵ “Tahtlar

üzerinde otururlar. Sedirler var, uzanırlar.”

¹³ 76/İnsan, 13.

¹⁴ 77/Mürselat, 41.

¹⁵ 18/Kehf, 31.

Sonra, Yâsîn sûresinde anlatılıyor.¹⁶

Ah bir Arapça bilseniz, neler var.

Başka bir şeyden değil yüzlerinin nurundan ortalık aydınlanacak. Ve cennetteki insanlar şöyle diyecekler: “Yine o mübareklerden birisi balkona çıktı, haydi gelin onu seyrana gidelim!” Onlar da cennetlik, onlar da yabancı değil, onlar da Allah’ın rızasına ermiş insanlar ama “haydi şunları seyre gidelim” diyeceklermiş. Demek ki seyri bile sefalı olacak, seyranı bile tatlı olacak.

Bu da makbul sevgilerden biri. Tabi bu, sıradan müslümanların birbiriyle arkadaş olması. Daha önce söylemem gereken bir şey vardı: İyi kulları sevmek. Mürşid-i kâmilleri, ulemâ-i âmilîni, evliyâullah ve sâlihîni, hayır hasenât sahiplerini sevmek. Şehitleri, gazileri sevmek. Bu da makbul bir sevgi.

Fatih Sultan Muhammed Han, cennetmekân diyoruz, seviyoruz; Peygamber Efendi-

¹⁶ 36/Yâsîn, 55-58.

miz methetmiş. Seyyid Battal Gazi diyoruz, seviyoruz, ziyaret ediyoruz. Barbaros Hayreddin Paşa diyoruz, çok seviyoruz. Ne zaman Beşiktaş'tan geçsem Fâtiha okurum, çok seviyorum. Çünkü mübarek insanlar.

Kusurlu da olsa mü'min kardeşimizi seveceğiz. Çünkü mü'min olması çok büyük bir kıymet ifade ediyor, kusuru yanında küçük kalıyor. Mü'min oldu mu iman cevherinden dolayı o insan kıymetli oluyor; kusurlu da olsa mü'mini seveceğiz. Çünkü dikensiz gül olmaz. Kurcalasan, herkesin kusuru var. Bir insan kusurlardan dolayı insanları defterden silerse dostsuz, arkadaşsız kalır.

Yârsız kalmış cihanda, ayıpsız yâr isteyen.

Kusursuz yâr olmaz, kusursuzluk Allah'a mahsus. Herkesin kusuru vardır. O halde kusuruyla sevmeye alışacağız, iyi tarafını görmeye alışacağız.

Hız. İsa *aleyhisselam* ashabı ile giderlerken bir köpek leşinin yanından geçmişler. Hayvan

ölmüş, şişmiş, kokmuş. Herkes burnunu kapatmış; “Aman ne çirkin kokuyor!” diye başını çevirmiş, geçmiş. Hz. İsa *aleyhisselam* demiş ki:

“Ama dişleri nasıl bembeyaz inci gibiydi. Dikkat ettiniz mi?”¹⁷

O manzarada bile güzelliği görmek. Bu bizim için bir derstir. Hakikaten her şeyin güzel tarafı da vardır, onları da görmek lazım!

Sonra günahkâr da olsa insanları sevmek.

“Hocam, sen galiba soyadının icabı coştun, biraz ileri gitmeye başladın! Günahkâr sevilir mi, günahkâra kızılmaz mı?”

Peygamber Efendimiz’in hadîs-i şerîflerinden anlıyoruz ki günaha kızılır, günahkâra acınır.

“Yazık! Bu kardeşim cehenneme düşecek, ne kadar yanlış bir iş yapıyor. Acıyorum, yazık olacak.”

¹⁷ Ma’mer, *el-Câmi*, XI, 179, r. 20263; Ebû Nuaym, *Hilyetü’l-evliyâ*, II, 382.

b. Makbul Olmayan Sevgiler ve İlişkiler

Günaha kızacaksın ama günahkâra acıyacaksın, kızmayacaksın.

Eğer bir insan bir günahkârı ayıplarsa kızarsa ne olur?

Peygamber Efendimiz şöyle buyuruyor:

الذَّنْبُ شُوْمٌ عَلَىٰ غَيْرِ فَاعِلِهِ إِن عَيَّرَهُ ابْتُلِيَ بِهِ وَإِن
وَإِن اغْتَابَهُ أَثِمَ رَضِيَ بِهِ شَارِكُهُ

ez-Zenbü şü'mün alâ gayri fâilihî. “Günah o kadar uğursuz bir şeydir ki işleyenden başkasına da zararı dokunur.” *İn ayyerehû übtüliye bihî.* “Bir insan günahkârı ayıplarsa Allah döndürür, dolaştırır, o günahı o insana işlettirir, onu mahcup eder.” Ayıpladığı kimsenin yaptığı hatayı ona yaptırtır, mahcup eder. “Sen ayıplamıştın, bak kendin de nasıl yaptın?” dedirtir. O belaya, o günaha sonunda o da bulaşır. Ayıplamamak lazım! *Ve in radiye bihî şârekehû.* “Razı olursa o zaman da o günahı işlemiş gibi günah kazanır.” İşlemediği halde, burada durduğu halde, ona razı olduğundan günah kaza-

nır. *Ve ini'ğtâbehû esime.*¹⁸ “Söylese, gıybetini yapsa, günahkâr olur.” “Günah olmasın.” diye gıybetini yapmayacaksın. “Başına gelmesin.” diye ayıplamayacaksın. “O günahın aynısı sana da yazılmasın.” diye razı olmayacaksın.

Geriye ne kalıyor?

Acımak kalıyor, kurtarmak için çalışmak kalıyor.

Onun için insanları seveceğiz. Bu insanların hepsi Âdem dedemizden kardeşlerimiz; acıyacağız.

Sonra mahlukâtı sevmek. Bu da makbuldür. Bu da tavsiye ediliyor. Şefkat etmek, merhamet etmek lazım. Kadının birisi bir kediyi hapsetmiş, öldürmüştü, ölümüne sebep olmuş. “Avlansın, bir şeyler yakalasın, yesin de hayatını devam ettirsin.” diye salıvermemiş.

¹⁸ Deylemî, *el-Firdevs*, II, 249, r. 3169; Münâvî, *Feyzu'l-kadîr*, III, 570, r. 4353; Ali el-Muttakî, *Kenzu'l-ummâl*, III, 70, r. 5536; Gümüşhânevî, *Râmûz*, I, 208.

Kendisi de gıda vermemiş. Hapsetmiş, ölü-
müne sebep olmuş. Ondandır dolayı cehenneme
gidiyor. Demek ki mahlukâtı bile seveceğiz.

Kimi şeyhler müritlerine vazife verirler-
miş:

“Şu hizmeti yaptın, aferin! Şu kadar hiz-
met ettin, aferin! Hadi bakalım şimdi de has-
talıklı hayvanları tedavi et! Hadi bakalım uyuz
hayvanlara merhem sür! Hadi bakalım kanadı
kırık kuşların kanadını sar, iyi oluncaya kadar
bak!” derlermiş.

Can sahibi, ruh sahibi, acıması olan her
varlığa karşı da bir sevgi, şefkat, merhamet la-
zım.

Birisi Peygamber Efendimiz’e sordu:

“Yâ Resûlallah! Benim develerim var, ku-
yudan su çekiyorum, ellerim acıyor.”

Devamlı çekti mi insanın elleri kızarır, su
toplar, acır, çekemez olur.

“Ben çekiyorum, boşaltıyorum. Benim de-
velerle beraber işe yaramaz, hasta, ihtiyar,

ortada dolaşan develer de geliyorlar, onlar da içiyorlar.” dedi. Peygamber Efendimiz;

“Olsun, onlar da içsin. Çünkü her ciğer sahibine su vermekte hayır vardır, sevap vardır.” dedi

Bir işe yaramayacak hayvan, artık ihtiyarlamış, sahibi bile gözden çıkarmış, salıvermiş ama buna su içirmekte bile sevap var.

Diğer sevilen şeyler, diğer mahbuplar da var. İnsanın güzel bir zevki varsa, tabiatı güzelse -*tab'ı selîm* diyoruz- bazı şeyleri sever. Her duyu idrak ettiği şeyi sever. Mesela göz güzel renkleri, güzel şekilleri sever. Burun güzel kokuları sever. Peygamber Efendimiz; “Sizin dünyanızdan bana üç şey sevdirdi. Birisi güzel koku.” buyuruyor.

Burun güzel kokuyu sever. Hele pahalı, iyi cins bir koku alırsan; “Aman ne güzel kokuymuş, bana da ver.” derler hemen. Yani seviliyor. Güzel koku arıyı çiçeğe celbeder. Hayvanlar da dayanamıyor, onlar da güzel kokulu çiçeklere geliyor. Çiçeğe, kendisine müşteri çekmek için Allah'ın verdiği imkân.

Sonra insan, lezzet aldığı güzel yiyecekleri sever Tatlı olma şartı yok; ekşiyi de, acıyı da, turşuyu da sever.

“Ben acıyı çok seviyorum, Arnavut biberine bayılıyorum. Akşama kadar, ertesi güne kadar dudaklarım yanıyor ama seviyorum.”

Hoşuna gidiyorsa tatlı olması şart değil. İnsan sever, sevebilir.

Güzel sesleri; kuş sesini, su şırıltısını sever. “Müzik ruhun gıdasıymış” diyorlar. İnsan güzel sesleri, güzel sözleri sever. Yumuşacık şeyleri, cilâlı şeyleri, serin şeyleri, sıcak şeyleri, ipeği, kürkü sever. Olabilir, bunlar da insanın tabiatının, zevk-i selîminin, tab-’ı selîminin meyilleri. Bunlar olabilir, normal olarak sevilebilir. Ama bir ölçü dairesinde olması, aşırı olmaması lazım!

Biz sevgiyi İslâmî bakımdan inceliyoruz ama İslâmî olmayan sevgiler de vardır, onları da hatırlatalım. Bir Arap atasözü var:

مَنْ لَمْ يَعْرِفِ الشَّرَّ يَقَعُ فِيهِ

Men lem ya'rifi's-şerra yaka'u fîhi. "Şerri bilmeyen içine düşer."

Şerrin ne olduğunu da bilecek ki yapmasın. Şu sevgiler tamam; arkadaşımızı, babamızı anamızı, eşimizi dostumuzu, çoluk çocuğumuzu seveceğiz. Bunlar tamam ama makbul olmayan sevgileri de öğrenelim ki yanlış bir iş yapmayalım.

Hadîs-i şerîflerde, âyet-i kerîmelerde ikaz edilen makbul olmayan sevgiler var. Birçok kimse bu sevgilere takılıyor, birçok kimse bu sevdalara düşüyor ama makbul değil.

حُبُّ الدُّنْيَا رَأْسُ كُلِّ خَطِيئَةٍ

*Hubbü'd-dünyâ re'sü külli hatîetin.*¹⁹

"Dünyayı sevmek bütün kötülüklerin kaynağıdır, başıdır, esasıdır."

¹⁹ İbn Ebi'd-dünya, "ez-Zühd", s. 26-7, 212, r. 9, 497; Ebû Nâsim, *Hilyetü'l-evliyâ*, VI, 388; İbn Asâkîr, *Târîhu Dimeşq*, XLVII, 428-9; Münâvî, *Feyzu'l-kadîr*, III, 368, r. 3662; Ali b. İsmâil, *Muttakî*, *Kenzu'l-ummâl*, III, 192, r. 6114. Bk. Ahmed b. Hanbelî, *ez-Zühd*, s. 77, r. 475; İbn Ebi'd-dünya, "ez-Zühd", s. 4, r. 51; Beyhakî, *es-Sünenü'l-kübrâ*, XIII, 74, r. 9974.

Tabi, dünya dediğimiz “bu yerküre” demek değildir. Yaşadığımız hayatta insanın kalbini çelen şeyler dünyadır. İnsan burasını gaye edinirse, burası için çalışırsa, sırf burayı severse öbür tarafı, “öteki dünya” dediğimiz âhireti unutursa işte bu sevgi makbul bir sevgi değildir. Âyet-i kerîme var:

زَيْنَ لِلنَّاسِ حُبُّ الشَّهَوَاتِ مِنَ النِّسَاءِ وَالْبَنِينَ
وَالْقَنَاطِيرِ الْمُقَنْطَرَةِ مِنَ الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ وَالْخَيْلِ
الْمُسَوَّمَةِ وَالْأَنْعَامِ وَالْحَرْثِ ذَلِكَ مَتَاعُ الْحَيَاةِ
الدُّنْيَا وَاللَّهُ عِنْدَهُ حُسْنُ الْمَاَبِ

*Züyyine li'n-nâsi hubbü's-şehevâti mine'n-nisâi ve'l-benîne ve'l-kanâtîri'l-mukantarati mine'z-zehebi ve'l-fiddati ve'l-hayli'l-müsevvemeti ve'l-en'âmi ve'l-hars. Zâlike metâu'l-hayâti'd-dünyâ, vallâhu indehû hüsnü'l-meâb.*²⁰

“Nefsânî arzulara, kadınlara, oğullara, yığın yığın biriktirilmiş altın ve gümüşe, salmaatlara, sağmal hayvanlara ve ekinlere karşı

²⁰ 3/Âl-i İmrân, 14.

düşkünlük insanlara çekici kılındı. Bunlar dünya hayatının geçici nimetleridir. Halbuki varılacak güzel yer, Allah'ın katındadır.”

Bu sayılan şeyler dünyada kalıcı şeyler, âhirete gitmeyen şeyler. İnsan malını mülkünü, parasını âhirete götüremiyor. Bunlar burada kalıcı, fânî şeyler. İnsanın asıl hedefi âhiret olmalı, bu dünyaya karşı zühd sahibi olmalı.

Zühd ne demek?

“Dünya sevgisinin insanın kalbine yerleşmemesi” demek.

“Dünya benim için önemli değil, mühim olan Allah'ın rızası. Benim için para mühim değil, mevki makam önemli değil. Günah işleyip de o parayı kazanacağıma, kazanmam daha iyi... Günah işleyip de, can yakıp da, zulmedip de o mevkiye çıkacağıma, çıkmam daha iyi.” diyebilmek zühd.

Zühd, “gözünün tokluğu” demek, “dünyaya bakmaması” demek. Müslüman tok gözlü olacak. *Tûl-i emel* sahibi olmayacak.

Tûl-i emel kötü bir duygu ama ne olduğunu herkes çok iyi bilmiyor. Sordukça, inceledikçe o kanaate vardım. Tûl-i emel; “ölümün aniden geleceğini bilmeyip heveslerinin, arzularının yıllara doğru yayılması, uzayıp gitmesi” demek...

“Nasılsın, ne haber, ne yapıyorsun?”

“İyiyim. Bu sene şunu yapacağım, öteki sene şunu yapacağım, üç sene sonra bunu yapacağım, beş sene sonra çocuğumu evlendireceğim, on sene sonra hacca gideceğim, 15 sene sonra şunu yapacağım.”

Nereden biliyorsun? O vakte kadar kalmaya senedin mi var?

Tûl-i emeli var, “yaşayacağım” sanıyor. Halbuki ölüm birden, aniden gelir; hiç belli olmaz. Ummadığın zamanda, ummadığın yerde gelir. Harıl harıl, cıvıl cıvıl yaşama faaliyeti içindeyken ansızın başına gelebilir.

İnsanın tûl-i emeli içinden çıkarması lazım. “Ölüm her an gelebilir.” diye hazırlanması lazım! Bu önemli bir duygudur; iyi bir müslüman için çok önemli bir duygudur. Tûl-i

emel defterini dreceğiz, emellerimizi çok uzak tutmayacağız, müteyakkız olacağız; “lm her an gelebilir” diye hazırlıklı olacağız.

Bu dervişliğin, tarikatin, tasavvufun çok çeşitli tarifleri vardır da boyumun kcklğne, haddime bakmadan bir tarif de ben ekliyorum:

“Dervişlik lme hazırlıklı olmak demektir.” diyorum.

şu anda, ‘Gel bakalım âhirete!’ deseler, hazırlıklı mısın?

“Değilim hocam! Daha çocuğu evlendirmedim, borcumu demedim, şu işim var, bu işim var. Aman hocam dur, ne diyorsun? Hiç olmazsa  beş gün daha yaşayayım.”

Bu iyi bir derviş değil. Hakiki derviş, şu anda göçmek gerekse; “Tamam, olur, pekâla, hadi Allah’a ısmarladık!” diyebilecek insandır.

Dervişin birisi Ferîdüddîn-i Attâr’a gelmiş;

“Sen böyle yapabilir misin?” demiş. O da;

“Yapamam, sen yapar mısın?” demiş.

“Yapayım da gör.” demiş.

Ferîdüddîn-i Attâr'ın dükkânında yere yatmış, kelime-i şehadet getirmiş, ruhunu teslim etmiş. Bu olay Ferîdüddîn-i Attâr'a bir tesir etmiş; ondan sonra hayatı değişmiş, *Tezki-retü'l-avliyâ*'nın sahibi Ferîdüddîn-i Attâr olmuş.

Bizim [Mehmed Zahid] Hocamız'ın hocası Tekirdağlı Mustafa Feyzi Efendi var. Onun kardeşi Tekirdağ müftüsüydü. Kendisi şeyh, hocamızın şeyhi. Çok cömert insanlarmış, çok asil bir aile imiş; Allah şefaatlerine erdirsin. Bizim ihvanımızdan bir hacı amca vardı. Onun babasıyla birisi bu zâtı -Tekirdağ müftüsünü- ziyarete gitmişler. Çok mühim bir olay; tûl-i emelle, ölüme hazırlıklı olmakla ilgili çok sevdiğim bir hadise bu. Konuşmuşlar, vedalaşmışlar, çıkarken birisini geri yanına çağırmış. Bu bizim hacının babasını değil de ötekisini. Müftü efendi; “Gel” demiş, fısıltı ile kulağına bir şeyler söylemiş. O da;

“Hay hay efendim, nasıl uygun görürseniz, pekâlâ, baş üstüne!” demiş, dışarıya çıkmış.

Bu bizim hacının babası sıkıştırmış:

“Ne dedi?” diye sormuş.

“Sır, söyleyemem! Seni çağırmadı, sırf beni çağırdı; sır, söyleyemem!”

“Ya söyle!”

“Söyleyemem!”

“Allah aşkına söyle!”

Allah’ın aşkı ileri sürüldü mü başka. Peygamber Efendimiz; “Allah’ın aşkıyla bir şey isteyen mel’undur, Allah’ın aşkı ileri sürüldüğü halde vermeyen de mel’undur.” diyor Bu işin şakası yok, bu ciddi bir iş. “Allah aşkına söyle!” deyince, demiş ki;

“Müftü efendi bana; ‘Biz yarın âhirete göçeceğiz. Seninle çok yakın ahbap ve arkadaşız, çocukluğumuz beraber geçti. Yarın âhirete sen de benimle gelir misin?’ dedi. Ben de, ‘Baş üstüne, nasıl emrederseniz, olur efendim!’ dedim.”

Bizim komşu hacı amca yemin ediyor;

“Tevbe vallah, ertesi gün ikisi birden öldü.” diyor.

Dervişliği görüyor musunuz? Kim yapabilir? İçimizden yapabilecek bir kimse var mı?

Herkes kendi kendine sorsun. Parmak kaldırmasın, ortaya çıkmasın çünkü yapabiliyorsa aferin, gizli kalması daha iyi.

Kim yapabilir?

“Tamam, efendim, yarın geliyorum sizinle.” deyip de ölüme gidiyor, âhirete gidiyor.

“Tevbe vallah, müftü efendi de öldü o da öldü.” diyor.

Evliyânın haline bak! Âyet-i kerîme var:

وَمَا تَدْرِي نَفْسٌ بِأَيِّ أَرْضٍ تَمُوتُ

*Vemâ tederî nefsün bi-eyyi ardın temût.*²¹

“Nefis hangi toprakta öleceğini bilmez.”

Bilmez ama umûmî olarak bilmez, Allah bildirirse biliyor işte. Bak, bir gün önceden öleceğini biliyor, arkadaşını da yanına çağırıyor: “Sen benimle iyi arkadaşsın, gençliğimiz beraber geçti, hadi gel beraber ölelim.” O da “Olur.” diyor.

Neden?

Allah’ı seven insan korkmaz da ondan.

Muhterem kardeşlerim!

“Dünyada ne insanlar yaşamış, anlaşılınsın” diye söylüyorum.

Kötü sevgilerden birisi de uygun olmayan insanları sevmektir. Bizim gazetecilerin, televizyoncuların bir kısmı palavracıdır, atar tutarlar:

“İslâm sevgi dinidir.”

²¹ 31/Lokman, 34.

Her zaman değil, dur bakalım; sevgisi de var bu işin, kızması da var.

“İslâm müsamaha dinidir.”

Tamam ama her zaman değil, o kadar da uzun boylu değil.

Bizim Ali Yakup [Cenkçiler] Hoca -*rahmetullahi aleyh-*, çok mübarek bir insandı. Bir bilimsel toplantıya katılmış. Ondan önce birisi mikrofonda konuşurken;

“Ben filanca ülkeden arkadaşınız. İsmim Ya’kuub...” demiş.

Ondan sonra sıra bizim Ali Yakup Hoca’ya gelmiş. Mübarek çok ârif, zarif bir insandı. O da çıkmış;

“Ben de Türkiye’den, Balkanlar’dan, Arnavut asıllı kardeşiniz... Benim ismim de Yakup ama o kadar uzun değil!” demiş.

İslâm’da sevgi var ama o kadar uzun değil. İslâm’da müsamaha var ama o kadar uzun değil. Her şeyin ölçüsü var. İslâm orta yol, denge

yolu; günahkârı, uygun olmayan insanları sevmek yok. Âyet-i kerîme var:

لَا يَتَّخِذِ الْمُؤْمِنُونَ الْكَافِرِينَ أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِ
الْمُؤْمِنِينَ

*Lâ yettahizi'l-mü'minûne'l-kâfirîne evliyâe min dûni'l-mü'minîn.*²² “Mü'minler, müslümanları, mü'minleri bırakıp da kâfirleri dost edinmesinler!” buyuruluyor. Yasaklıyor Allah. Sonra;

لَا تَجِدُ قَوْمًا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ يُوَادُّونَ
مَنْ حَادَّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ

*Lâ tecidü kavmen yü'minûne bi'l-lâhi ve bi'l-yevmi'l-âhiri, yüvâddûne men hâdde'l-lâhe ve resûleh.*²³ “Allah'a ve âhîret gününe inanan bir toplumun, Allah'a ve Resûlü'ne düşman olanlarla dostluk ettiğini göremezsin.” buyuruluyor.

²² 3/Âl-i İmrân, 28.

²³ 58/Mücadile, 22.

Görölmüş bir şey değil, olmaz böyle şey! Allah ve Resûlullahla zıtlaşan, hiddetleşen, harp eden insanları seven bir müslüman olamaz! Böyle bir hilkat garibesi, acayip mahluk bulamazsın! Müslüman Allah'la harp edeni sevmez! Müslüman Resûlullah'a düşman olanı sevmez!

c. Aşk-ı Hakiki ve Aşk-ı Mecazi: Aralarındaki Fark

Demek ki sevilmevecek insanlar var, kâfirler var.

Sonra fâsıkları, facirleri, nikâhsız olarak mâşukları, flörtleri sevmek olmaz. Çünkü Peygamber Efendimiz buyuruyor ki:

مَنْ كَثَّرَ سَوَادَ قَوْمٍ فَهُوَ مِنْهُمْ، وَمَنْ رَضِيَ عَمَلِ قَوْمٍ
كَانَ شَرِيكَ مَنْ عَمَلَهُ

*Men kessera sevâde kavmin fe-hüve minhüm ve men radiye amele kavmin kâne şerîke men amilehû.*²⁴ “Bir insan hangi topluluğun içine giriyor da onların sayısını artırıyor, o

²⁴ Deylemî, *el-Firdevs*, III, 519, r. 5621; Ali el-Muttakî, *Kenzu'l-ummâl*, IX, 22, r. 24735; Gümüşhânevî, *Râmûz*, II, 441.

onlardandır. Kim bir topluluğun yaptığı işe razıysa, o yaptığı işe ortak gibi olur.” Başka bir hadîs-i şerîf;

مَنْ أَحَبَّ عَمَلَ قَوْمٍ شَرًّا كَانَ أَوْ خَيْرًا فَهُوَ كَمَنْ
عَمَلَهُ

*Men ehabbe amele kavmin şerren kâne ev hayran fe-hüve kemen amilehû.*²⁵ “Kim bir kavmin yaptığı işi severse, onu işlemiş gibi ceza veya mükâfat alır.”

Kötü şeyi sevmişse ceza alır, iyi şeyi sevmişse mükâfat alır.

“Ya ne mübarek insanlar varmış, ne kadar hayırlar yapmışlar, camiler yapmışlar!”

Sen onların cami yapmasını seviyorsun, sen de sevap alırsın. Kötü şeyi isteyen de öylece günaha girer.

Başka bir hadîs-i şerîf:

²⁵ Gümüşhanevî, *Ramûz*, II, 396. Bk. Kudâî, *Müsnedü’ş-şihab*, I, 259, r. 420; Ali el-Muttakî, *Kenzu’l-ummâl*, V, 341, r. 13136.

مَنْ أَحَبَّ قَوْمًا عَلَى أَعْمَالِهِمْ حُشِرَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مِنْ
زُمْرَتِهِمْ فَحُوسِبَ بِحِسَابِهِمْ وَإِنْ لَمْ يَعْمَلْ أَعْمَالَهُمْ

*Men ehabbe kavmen alâ a'mâlihim huşira
yevme'l-kıyâmeti min zümretihim fe-hûsibe
bi-hisâbihim ve in lem ya'mel a'mâlehüm.*²⁶

Câbir *radıyallahu anh'*den, Hatîb-i Bağ-
dâdî rivayet etmiş.

“Kim bir kavmi yaptığı işten dolayı se-
verse, kıyamet gününde o kavimle beraber,
onların zümresinde haşır olunur ve hesabı on-
ların hesabına dâhil olarak görülür. Her ne ka-
dar onların işlediği suçları işlememiş bile olsa,
o da cezalandırılır.”

Demek ki dikkatli olmak lazım; insanın ki-
minle dostluk edeceğini, kiminle düşüp kalka-
cağını, ahbaplık edeceğini bilmesi lazım!

²⁶ Deylemî, *el-Firdevs*, III, 595, r. 5870; Hatîb, *Târîhu Bağdâd*, VI, 433, r. 2932; Ali el-Muttakî, *Kenzu'l-ummâl*, IX, 21, r. 24730; Gümüş-
hânevî, *Râmûz*, II, 396.

Bir de bazı şeyleri aşırı, ölçüsüz, haddinden fazla sevmek; o da makbul bir şey değildir. Mesela fazla yemek; oburluk diyoruz, buna شهوة البطن *şehvetü'l-batn* “midenin şehveti” derler. Mesela شهوة الفرج *şehvetü'l-ferc*. Mesela, حرس المال *hırsü'l-mâl*. Herkes malı sever de ama insaf, bununki artık hırs derecesinde. İşte o makbul değil.

Mal, mül, zenginlik vesaire hepsi geçici. Yunus'un sözünü söylemeden geçemeyeceğim:

*Mal sahibi, mülk sahibi,
Hani bunun ilk sahibi.
Mal da yalan mülk de yalan.
Var biraz da sen oyalan.*²⁷

Ne güzel söylemiş, vaaz gibi söz. Kısaca bitiriyor: “Mal da yalan, mülk de yalan. İnanmıyorsan, var biraz da sen oyalan; sen de sonradan pişman olursun.” diyor. Ölçülü olacak.

Hubb-u câh, “mevki, makam sevgisi.”

İslâm'da vazife istenmez. Verilirse Allah'tan yardım istenir, yapılmaya çalışılır.

İmâm-ı Âzam Efendimiz'i kadı yapmak istediler razı olmadı, "istemem" dedi. İstenmez.

Sonra, *hubb-u riyâset*. "Başkanlık isteği" Hadîs-i şerîf var: Peygamber Efendimiz;

"On kişi veya daha fazla kişiye başkanlık eden her kişi -iyi insan olsun, kötü insan olsun- mahşer yerine esir gibi, suçlu gibi elleri bağlı olarak gelecek, Eğer başkanlığını güzel yapmışsa, mahşer yerinde elleri çözülecek, eğer vazifesini suistimal etmiş, güzel yapmamışsa, nüfuzunu, kuvvetini, başkanlığını kötüye kullanmışsa, bağ üstüne bağ atılıp cehenneme atılacak." diyor.

Bunlar makbul olmayan sevgiler. Demek ki makbul olan sevgiler var, makbul olmayan sevgiler var.

Buraya kadar söylediğimiz misaller; herkesin arasında görülen, tabii olan olumlu ve olumsuz sevgiler. Her yerde görülüyor. Bunlar bu dünya hayatında asıl gaye değildir; bunlar

fânîdir, bunlar hayaldir, bunlar boştur. Asıl sevgi aşk-ı ilâhîdir, muhabbetullahtır. Ama bunu herkes idrak edemez. Asıl sevilenin Allah olduğunu anlamak için insanın kırk fırından fazla ekmek yemesi lazım! Öyle herkes bu işi anlayamaz, söylesen de anlayamaz. Çünkü bu bir olgunluk seviyesi meselesidir, kolay değil. Bunu biraz izah edeyim:

اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ لَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَى

*Allâhu lâ ilâhe illâ hû, lehü'l-esmâü'l-hüsnâ.*²⁸ “En güzel vasıflar Allah’ındır.”

Biz bir insanı, bir şeyi neden seviyoruz? Vasfı güzel olduğundan sevmiyor muyuz?

Vasıfların en güzelleri Allah’ta. Buradan, bu âyet-i kerîmeden anlaşılıyor ki, idraki olan hemen anlar ki en çok sevilmesi gereken Allah’tır çünkü her şeyin en güzeli Allah’ta, her şeyin en güzelinin sahibi Allah’tır.

Onun için eskiler aşkı ikiye ayırmışlar:

²⁸ 20/Tâhâ, 8.

Birisi aşk-ı hakîkî birisi aşk-ı mecâzî.

Aşk-ı hakîkî aşkullahtır, muhabbetullah-
tır, hakikisi budur. Gerisi fânî olan aşklar. İn-
san bir âşık oluyor da sonra pişman bile oluyor,
sonra düşman bile oluyor. Sonra mahkemeye
bile gidiyorlar, ayrılıyorlar.

Aşk-ı hakîkî, aşk-ı ilâhîdir. Çünkü en güzel
isimler Allah'ındır, en güzel vasıflara O sahip-
tir, en güzel olan O'dur. Tabi, biz O'nu idrak
edemeyiz.

لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ

*Leyse ke-mislihî şey'ün.*²⁹ O'nun gibi bir
şey yoktur ki benzetelim! Gül gibi desek, bak-
lava gibi desek, kaymak gibi desek. Bunları
“insanları anlatmak için” kullanıyoruz.

Kız yüzün kaymak gibi.

Halk şairi öyle demiş, sevdiğinin yüzünü
kaymağa benzetmiş.

“Ağzından yağ bal akıyor.”

²⁹ 42/Şûrâ, 11.

Sözünü yağa bala benzetmiş. Bu benzetme Allah'ta sökmez. O'nun gibisi yok ki, O'na benzer bir şey yok ki benzetilsin.

فَلَا تَضْرِبُوا لِلَّهِ الْأَمْثَالَ

*Felâ tadribû li'l-lâhi'l-emsâl.*³⁰ “Kalkıp da Allah için benzetmeler yapmaya cüret etmeyin!” buyuruluyor.

Ama nereden anlarız?

Zât-ı Bârisini idrak etmek beşer için mümkün değilse de esmâsından, ef'âlinden anlarız. İşlerinden hikmetlerinden anlarız, mahlukâtından, tecelliyâtından anlarız. İşte bunlarla o güzelliği idrak etmek imkânı olur.

Her türlü güzelliği ve bütün güzelleri de yaratan O olduğu için aslında bir güzelliği sevdiğimiz zaman O'nu seviyoruz. Bu sevgi O'na gidiyor çünkü onu yaratan O. Her türlü takdir O'na râcîdir, her şükür O'na gider, her türlü medh ü senâ O'na varır. O'nun hakkıdır çünkü her şey O'nundur. Yeri göğü ins ü cinni yaratan, ağaçları yapraklarla donatan, çimenleri

³⁰ 16/Nahl, 74.

çiçeklerle bezeyen; topraktan nebatı, arıdan balı, koyundan sütü çıkaran O. Her şey O'nun.

O'nun için neyi seviyorsak aslında Allah'ın bir işini seviyoruz; bir mahlukunu, bir yaratışını, bir hikmetini seviyoruz. Bütün sevgilerin toplamı hepsi O'na gider.

الأَعْلَى الوَهَّابِ سُبْحَانَ رَبِّيَ الْعَلِيِّ

Sübhâne rabbiye'l-aliyyi'l-a'le'l-vehhâb.

Onun için Peygamber Efendimiz şöyle buyurmuş:

لَا أُحْصِي ثَنَاءَ عَلَيْكَ كَيْفَ وَكُلُّ ثَنَاءٍ يَعُودُ إِلَيْكَ

Lâ uhsî senâen aleyke. “Yâ Rabbi! Ben seni medh ü senâ etmekle tüketemem, sayıp dökemem!” *Keyfe ve külli senâin ye'ûdü ileyke.* “Her medh ü senâ sana gider, her hak sana gider.”

Gülü methettiğimiz zaman, o güzelliği Allah yaratmıştır. Bir topraktan kaç çeşit renk, kaç çeşit tat. Dünyada bu gördüğümüz güzellikleri yaratmıştır; âhirette de gözlerin görmediği, kulakların işitmediği, kimsenin hatırına

hayaline sığmayacak çok daha muhteşem güzellikler var. Üstelik Allahu Teâlâ hazretlerinden davet var, hepimizi cennete çağırıyor.

Bismillâhirrahmânirrahîm.

وَاللَّهُ يَدْعُو إِلَى دَارِ السَّلَامِ

*Va'l-lâhu yed'û ilâ dâri's-selâm.*³¹ “Allahu Teâlâ hazretleri, dârüs-selâm olan cennete hepimizi davet ediyor, çağırıyor.”

Vaadi haktır, vaadinden hulfü yoktur.

Allah hepimize nasip eylesin.

d. Şeyhin Vazifesi: Kullara Allah'ı Sevdirmek

Bunlar söz olarak böyledir de sözün hakikatini idrak etmek, ondan duygulanmak, onu almak herkese nasip olmuyor. Herkes o aşkullah, o muhabbetullah erişemiyor. Yunus erişmiş, Mevlânâ erişmiş, Eşrefoğlu Rûmî erişmiş; şiirlerinden belli. Eşrefoğlu Rûmî'ye bayılıyorum.

³¹ 10/Yunus, 25.

Ey Allahım! Beni senden ayırma.

Beni senin cemâlinden ayırma.

Balığın cânı su içre diridir.

İlâhî! Balığı gölden ayırma.

Seni sevmek benim dinim, imânım.

İlâhî! Din ü îmândan ayırma.

Eşrefoğlu senin kemter kulundur.

İlâhî! Kulunu senden ayırma.³²

Sevgiye bak! Sevgi kelimelerden fışkırıyor! Yunus da öyle:

Eğer beni öldüreler.

Külüm göğe savurular.

Toprağım anda çağıra.

Bana seni gerek seni.³³

Yaksalar, kül etseler, havaya savursalar, tozları darmadağın olsa; tozlarının zerresi “Yâ Rabbi! Ben seni isterim!” diyecekmiş.

Yunus öldü deyu salâ verilür.

³² Bk. *Eşrefoğlu Divanı*, İstanbul ts. s. 67; *Eşrefoğlu Rûmî Dîvânı*, s. 192.

³³ *Yûnus Emre Dîvânı*, II, 484.

Ölen hayvan imiş, âşıklar ölmez.³⁴

Söze bak!

الصَّلَاةُ - الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَيْكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ

وَالسَّلَامُ عَلَيْكَ يَا حَبِيبَ اللَّهِ

es-Salâtü ve's-selâmü aleyke yâ

Resûlallâh! es-Salâtü ve's-selâmü aleyke yâ

Habîballâh!

“Ey cemâat-i müslimîn! Hani Yunus Emre diye birisi vardı?”

إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ

*Innâ li'l-lahi ve innâ ileyhi râciûn.*³⁵

“Mâlumunuz olsun ki işte o öldü.” derler.

“Ölen hayvan imiş, âşıklar ölmez.” diyor.

Hayvan Arapça'da iki mânaya gelir, bir mânası hayat demek. Âyet-i kerîme'de:

وَإِنَّ الدَّارَ الْآخِرَةَ لَهِيَ الْحَيَوَانُ

³⁴ *Yûnus Emre Dîvânı*, II, 168.

³⁵ 2/Bakara, 156.

*Ve inne'd-dâre'l-âhirete lehiye'l-hayavân.*³⁶ “Asıl hayat, âhîret yurdundaki hayattır.” buyurulmuştur.

Ölen hayat imiş; “maddî hayat ölüyor, beden hayattı ölüyor” demek. Ama Yunus şair olduğundan, edip olduğundan işi nükteli söylüyor. “Hayvansa ölür, insansa ölmez!” demek istiyor, onu da hissettiriyor. “Âşıkça, Allah'ı seviyorsa ölmez!” diyor.

Ölmüş mü Yunus?

Gönlümüzde; nâmı yaşıyor, kendi yaşıyor. Zaten ruh ölmüyor ama onu herkes anlayamıyor. Neden herkes anlayamıyor? Layık olmadığından, Allah herkese nasip etmiyor.

شَمَّةٌ مِنْ مَعْرِفَةِ اللَّهِ خَيْرٌ مِنَ الدُّنْيَا وَمَا فِيهَا

Şemmetün min ma'rifetullâhi hayrün mine'd-dünyâ ve mâ fîhâ. “Allah bilgisi hakkında insanın birazcık bir feraseti, birazcık irfanı, iz'anı, birazcık bir sezgisi, duygusu, bir

³⁶ 29/Ankebut, 64.

koklam mârifetullah, dünyadan ve dünyanın içindeki her şeyden daha hayırlıdır.”

Muhabbetullah, mârifetullahtan doğar. Allah'ı bilince, insan onu sever. “Sen ne güzelsin yâ Rabbi!” der. O zaman anlar, anladığı zaman sever.

Bak seven birisinin bir şiirini okuyayım:

*Ey lütfu çok, kahrı güzel.
Lütfun da hoş kahrın da hoş.
Gelse celâlınden cefâ,
Yâhut cemâlinden vefâ,
İkisi de câna safâ,
Lütfun da hoş kahrın da hoş.*

“Yâ Rabbi! Senin celâl tecellînden bana cefâ gelse, cevr ü cefâyâ uğrasam veyahut da senin cemâlullah tecellînden safalı, hoş, neşeli bir şey gelse;”

*Hoştur bana senden gelen.
Ya gonca gül yâhut diken.
Ya hıl'at ü yâhut kefen.*

*Lütfun da hoş kahrın da hoş.*³⁷

Sevince bak nasıl seviyor. Çünkü insan Allah'ı sevdi mi her şeyiyle seviyor da âşık oluyor. Allah bu duyguyu herkese vermiyor ancak yüksek kullara, kâmil kullara veriyor. İnsan kemâlde yükselince bu duyguyu kavrayıp yakalayıp o duygunun içine dalıyor.

Tabi, buna ermenin şartı var. Buna ermenin yolu Allah'a itaat.

Allah'a isyan ederken Allah seni sever mi?

İsyan edeceksin, yumruk sallayacaksın, dil çıkaracaksın, karşı geleceksin; sever mi Allah? Sana öyle yapanı sen sever misin?

Sevmezsin. Şartı itaattir.

Başta iman edecek. İman etmezse olmaz.

Şimdi Almanlar toplanıyor, felsefeciler toplanıyor. Muhtelif ülkelerden adamları çağırıyorlar, yıllık toplantı yapıyorlar. "Belki onlar haklıdır." diye budist çağırıyorlar, Hintli-

ler'den, Gurular'dan çeşitli inançlardan kişileri çağırıyorlar, transandantal meditasyon yapıyorlar.

Hiçbir şey olmaz. Çünkü bu sevginin şartı iman! İman olmayınca, Allah vermez. Ne mârifetullahı verir, ne muhabbetullahı verir. Hepsi sahte, hepsi hayal, hepsi oyun, hepsi oyalanma!

Sonra edepten verir. İman, itaat, edep. Edepsiz olana da vermez. Biz edepsiz çocuğu sevmiyoruz ya, Allah da edepsiz kulu sevmez.

Edeb bir tâc imiş nûr-ı Hudâ'dan.

Giy ol tâcı emîn ol her belâdan.

İlim en geridedir, illâ edeb illâ edeb!

[Mehmed Zahid] Hocamız'ın başucunda böyle bir levha vardı, ziyaret etmiş olanlar bilirler.

Resûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* Efendimiz'e ittibâ şartına bağlıdır. Resûlullah'a uyacak. Şimdi bu devirde bazı akıllılar çıkıyor;

“Ben üniversitede profesörüm.” diyor.

Biz de profesör olduk, profesörler yetiştirdik, millet profesörlüğü bir şey sanıyor.

“Benim aklım var, ben Kur’an’ı okurum, öyle hadis madis tanımam!” diyor.

Hiçbir şeye eremez, hiçbir şeyi bulamaz.

قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ

*Kul in küntüm tuhibbûna’l-lâhe fettebiûnî yuhbibkümü’l-lâh.*³⁸ Allah’ın sevmesi, sevgisini vermesi için Resûlullah’a ittibâ şartı, sünnete uymak şartı vardır, Resûlullah’ın yolundan yürümek şartı vardır. Resûlullah’ın yolunda gidemeyen evliyâ olamaz.

Onun için büyük hocalar, mürşid-i kâmil-ler, şeyhler müritlerini Resûlullah’ın sünnetine uydurmaya çalışırlar, Allah’a erdirmek için onu öğretirler. Eşrefoğlu Rûmî;

“Şeyhin iki vazifesi vardır.” diyor:

³⁸ 3/Âl-i İmrân, 31.

1. Kullara Allah'ı sevdirmek,
2. Allah'a kulları sevdirmek.

Kullara Allah'ı sevdirmek nasıl olacak?

Şiir okursun, ilâhi okursun; resimler çakersin, video seyrettirirsin, Allah'ın hikmetlerini, yarattığı güzellikleri gösterirsin; “Bak bu nimetleri Allah sana verdi.” dersin, sever. Kullara Allah'ı sevdirmek anlatmakla, göstermekle olur.

Allah'a kulları sevdirmek kimin haddine?

Şeyhin bir vazifesi de Allah'a kulları sevdirmekmiş. Kimin haddine bu? Bunu Eşrefoğlu Rûmî söylüyor. Diyor ki; “Şeyhler bu vazifeyi, müritleri sünnet-i seniyyeye uydurarak yaparlar.” Çünkü “Allah sünnete uyanları sever.” diye âyet-i kerîme var. “Ey ihvanım, ey dervişlerim! Sünnete uyun.” derler. Sünnete uymazsa bir şeye ulaşamayacağını anlatırlar.

Sünnetin zıddına bid'at denir. Allah, bid'at ehlinin hiçbir şeyini kabul etmez. Değil öyle mârifet, muhabbet vermek; hiçbir şeyini kabul etmez.

Bu hususta bir hadîs-i şerîf okuyacağım,
Huzeyfetü'bnü'l-Yemân'dan rivayet edilmiş:

لَا يَقْبَلُ اللَّهُ لِصَاحِبِ بِدْعَةٍ صَلَاةً وَلَا صَوْمًا وَلَا
صَدَقَةً وَلَا حَجًّا وَلَا عُمْرَةً وَلَا جِهَادًا وَلَا صَرْفًا وَلَا
يَخْرُجُ مِنْ عَدْلًا كَمَا تَخْرُجُ الشَّعْرَةُ مِنَ الْعَجِينِ

الإِسْلَامِ

*Lâ yakbelu'l-lâhu li-sâhibi bid'atin
salâten ve lâ savmen ve lâ sadakaten ve lâ
haccen ve lâ umreten ve lâ cihâden ve lâ sar-
fen ve lâ adlâ.*

Allah bid'at sahibinin nelerini kabul et-
mezmiş?

Namazını kabul etmezmiş. Adam namaz
kılmıştı, bid'at sahibi olduğundan havaya gitti.
Orucunu da kabul etmezmiş; Ramazan'daki
emekleri boşa gitti. Sadakasını da kabul et-
mezmiş, zekât ve sadakası da havaya gitti.
Haccını da, umresini de kabul etmezmiş. Hi-
caz'a boşuna geldi gitti. Cihadını da kabul et-
mezmiş; o da gitti. Farzını, nfilesini, hiçbir
şeyini kabul etmezmiş.

*Yahrucü mine'l-İslâmi kemâ tahrucü's-
şa'retü mine'l-acîn.*³⁹ “Bid’at ehli insanlar
İslâm’dan çıkarlar; kılın hamurun içinden ko-
layca sıyrılıp çıktığı gibi sıyrılıp giderler.”

Onun için bir müslümanın ne yapması la-
zım?

Peygamber Efendimiz’in sünnetine uygun
yaşamaları lazım! Bid’at çıkarmaması, bid’atte
yaşamaması, bid’at yoluna sapmaması lazım!

Bir acı cümle daha var, kısa olduğundan
hatırınızda kalır. Ebû Ümâme hazretlerinden
rivayet edilmiş:

أَصْحَابُ الْبِدْعِ كِلَابُ النَّارِ

*Ashâbu'l-bide'i kilâbü'n-nâr.*⁴⁰ “Bid’at
ehli cehennem köpekleridir.”

³⁹ İbn Mâce, “Mukaddime”, 7, r. 49; Münzirî, *et-Terğîb ve't-terhîb*, I, 46, r. 87; Ali el-Muttakî, *Kenzu'l-ummâl*, I, 220, r. 1108; Gümüşhânevî, *Râmûz*, II, 489.

⁴⁰ Münâvî, Feyzu'l-Kadîr, I, 528-529, r. 1080; Ali el-Muttakî, *Kenzu'l-ummâl*, I, 218, r. 1094; Gümüşhânevî, *Râmûz*, I, 72.

Allah saklasın. Onun için sünnet-i seniyye-i nebeviyyeden zerre kadar sapmamaya çalışmak lazım!

Allah sevgisine tâbî sevgiler vardır. Allah'ı seven, onun peşinden kendisini zaruri olarak bazı sevgilerin içinde bulur. Allah sevgisine kavuşan Resûlullah'ı sever. Muhabbet-i Resûlullah. Bunun hakkında âyetler hadisler o kadar çok ki artık okumaya lüzum görmüyorum. Resûlullah'ı sevmek çok önemli. Buhârî'de, Müslim'de, Ahmed b. Hanbel'de, Neseî'de, en sağlam hadis kaynaklarında kaydedilen, herkesin çok bildiği bir hadîs-i şerîfi okuyup geçireyim. Peygamber Efendimiz;

حَتَّى أَكُونَ لَا يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ
أَحَبُّ إِلَيْهِ مِنْ وَالِدِهِ وَوَلَدِهِ

Ve'l-lezî nefsi bi-yedihî. “Şu canım kudreti elinde olan, âlemlerin Rabbi, yaratan Allah'a yemin olsun ki” diyor.

Niye canı Allah'ın elinde?

Hayatı veren O, çekip alacak olan da O, isterse öldürür.

وَاللَّهُ يُحْيِي وَيُمِيتُ

*Vallâhu yuhyî ve yümît.*⁴¹ “Yaşatan, öldüren Allah.”

“Şu canım kudreti elinde olan, o âlemlerin Rabbi Allah’a yemin olsun ki” Allah Allah! Resûlullah Efendimiz ne büyük yemin etti.

Lâ yü'minü ehadüküm. “Sizden biriniz iman etmiş olmaz.” *Hattâ ekûne ehabbe ileyhi min vâlidihî ve veledihî.*⁴² “Beni babasından, evladından daha çok sevmedikçe; ben ona babasından, evladından daha sevgili olmadıkça hakiki mü'min, gerçek mü'min olamaz.”

Bugün müslümanların içinde böyle bir sevgi var mı?

Yok. Demek ki zayıf müslümanız. Demek ki tam müslüman olamamışız, tam mü'min

⁴¹ 3/Âl-i İmrân, 156.

⁴² Buhârî, “İman”, 7, r. 14; Nesâî, “İman”, 19, r. 5015; Ahmed b. Hanbel, IV, 336, r. 18961; Beyhakî, *Şu 'abu'l-îmân*, II, 507, r. 1320; Gümüşhânevî, *Râmûz*, II, 457. Bk. Buhârî, “İman”, 7, r. 15; Müslim, “İman”, r. 69-70; Nesâî, “İman”, 19, r. 5013-4; İbn Mâce, “Mukaddime”, 9, r. 67; Ahmed b. Hanbel, III, 278, r. 13959; Hâkim, *el-Müstedrek*, II, 528, r. 3805.

olamamışız. Resûlullah sevgisi öyle yerleşecek.

Müşrikler birisini yakaladı, çöle işkenceye götürdüler. Elllerinde kılıçlar; öldürecekler. Birisi laf olsun diye dedi ki;

“Bak, görüyor musun? Bütün bunlar o Muhammed’e inandığın için oldu. Şimdi sen ona inanmasaydın da senin yerine biz onu yakalamış olsaydık, onu öldürüyor olsaydık. Sen de çoluk çocuğunun yanında, sıcacık evinde rahat olsaydın. Bak şimdi biz seni öldürmeye götürüyoruz. Keşke o elimizde olsa sen de ailenin yanında olsaydın.” dedi.

O ne dedi?

“Hayır! Vallahi, billahi, onun ayağına diken batmasına bile razı olmam! Değil o sizin elinize düşecek de siz ona işkence edeceksiniz; ona canım feda olsun.” dedi.

Resûlullah Efendimiz’i öyle severlerdi. Harplerde göğüslerini oklara siper ettiler, canlarını feda ettiler.

O sevgi olması lazım!

Resûlullah bizden 14 asır önce yaşadı, niye seviyoruz?

Allah'ın Resûlü olduğundan seviyoruz. Görmedik, görmediğimiz halde seviyoruz. Peygamber Efendimiz de bizi seviyor. Bir hadîs-i şerîfnde şöyle buyurmuş:

“Ah ne olaydı, kardeşlerime kavuşaydım!”

Ashâb-ı kirâmın dikkatleri açılmış, demişler ki;

“Yâ Resûlallah! Biz senin kardeşin değil miyiz?”

“Hayır, siz benim ashabımsınız. Kardeşlerim benim hayatımdan sonra ilerideki asırlarda dünyaya gelecek olan kimselerdir. Beni görmedikleri halde bana iman etmiş olan kimselerdir. Benim kardeşlerim onlardır.” diye buyurdu.

O bizi asırların ötesinden seviyor, biz onu asırların ötesinden seviyoruz. Çünkü Resûlullah Allah'ın habîbi, Allah'ın peygamberi. Allah sevgisinin sonucu olarak seviyoruz.

İbn Abbas *radiyallahu anh*'in rivayet ettiği, Tirmizî'nin *hasen* dediği bir hadîs-i şerîf de şöyle:

أَحِبُّوا اللَّهَ لِمَا يَغْذُوكُمْ بِهِ مِنْ نِعْمِهِ وَأَحِبُّونِي بِحُبِّ
اللَّهِ وَأَحِبُّوا أَهْلَ بَيْتِي بِحُبِّي

*Ehibbu'l-lâhe limâ yağzûküm bihî min-ni-
amihî ve ehibbûnî bi-hubbi'l-lâh ve ehibbû
ehli beytî bi-hubbî.*⁴³ “Allah’ın size verdiği ni-
metleri düşünün, Allah’ı sevin! Allah’ın sevgi-
sinden dolayı da beni sevin! Benim aşkıma, be-
nim sevgimden dolayı da ehl-i beytimi sevin!”

Allah’ı seven, Resûlullah’ı sever.

Bir hadîs-i şerîfte, sordular:

“Yâ Resûlallah! İman nedir? Bize bir anlat-
sana. Mübarek ağzından bir dinleyelim.”

⁴³ Tirmizî, “Menakıb”, 32, r. 3789; Hâkim, *el-Müstedrek*, III, 162, r. 4716; IV, 97-8, r. 6999-7000; Beyhakî, *Şu’abu’l-îmân*, II, 503-504, r. 1315; Taberânî, *el-Mu’cemü’l-kebîr*, III, 38-39, r. 2639; X, 341-342, r. 10664; XI, 185, r. 11441; Taberânî, *el-Mu’cemü’l-evsat*, V, 369, r. 5583; Makdisî, *el-Muhtâre*, XII, 348, r. 383; Ali el-Muttakî, *Kenzu’l-ummâl*, XII, 95, r. 34150; Gümüşhânevî, *Râmûz*, I, 17.

قَالَ أَنْ يَكُونَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَحَبَّ إِلَيْكَ مِمَّا سِوَاهُمَا

*Kâle en yekûna'l-lâhe ve resûlühû ehabbe ileyke mimmâ sivâhümâ.*⁴⁴ “İman, Allah’ın ve Resûlullah’ın sana onların dışındaki her şeyden daha sevgili olmasıdır.”

İşte iman bu. “Senin Allah ve Resûlü’nü, onlardan başka her şeyden daha çok sevmen. İman bu!” dedi. Çok önemli.

İmanlarımızı tamir etmemiz lazım, düzenlememiz lazım!

Fetih sûresinde ne buyurdu?

إِنَّ الَّذِينَ يُبَايِعُونَكَ إِنَّمَا يُبَايِعُونَ اللَّهَ

*İnne'l-lezîne yübâyiûneke innemâ yübâyiûna'l-lâh.*⁴⁵ “Senin elini tutup da, ‘Yâ Resûlallah! Uzat elini de sana bey’at edeyim, sana tâbî olayım.’ diye senin elini tutanlar, Allah’la bey’atleşmiş demektir.”

⁴⁴ Ahmed b. Hanbel, IV, 11, r. 16194; Taberânî, *el-Müsnedü’ş-şâmiyyîn*, I, 184, 346, r. 320, 602; Heysemî, *Mecme’u’z-zevâid*, I, 53, r. 166.

⁴⁵ 48/Fetih, 10.

Adını beraber yazdı, bey'atini de kendisiyle bey'at sayıyor.

Lâ ilâhe illallâh, muhammedün resûlullah'ta beraber, *eşhedü en lâ ilâhe illallâh ve eşhedü enne Muhammeden abdühû ve resûlühû* kelime-teyn-i şehadeteynde beraber, onunla mübâyaa yapmayı kendisiyle bey'at etme sayıyor.

Evet, Resûlullah'ı seven Allah'ı sever. "Resûlullah'ı sevmiyorum!" diyen bir müslüman olamaz.

Sonra, Allah'ı seven şeriatı sever. Şeriat "Allah'ın ahkâmı" demek. Allah'ı seven Allah'ın ahkâmını sever. Allah'ın hükmüne razı olmadan Allah'ı sevmek olur mu?

"Şeriat istemezük! Kahrolsun şeriat!"

Zavallı kâfir oldu, gitti. Bilmiyor; şeriat deyince başka bir şey sanıyor. Karanlıkta yolunun üstüne çıkan bir şey zannediyor, korkuyor.

Allah'ı seven neyi severmiş?

Şeriatı severmiş.

وَمَا كَانَ لِمُؤْمِنٍ وَلَا لِمُؤْمِنَةٍ إِذَا قَضَى اللَّهُ وَرَسُولُهُ
أَمْرًا أَنْ يَكُونَ لَهُمُ الْخِيَرَةُ مِنْ أَمْرِهِمْ

*Ve mâ kâne li-mü'minin ve lâ mü'minetin izâ kada'l-lâhu ve resûlühû emren en yekûne lehümü'l-hiyeretü min emrihim.*⁴⁶ “Allah ve resûlü bir konuda bir şey söylediği zaman mü'minlerin onlara karşı çıkması, başka bir tercih düşünmesi, başka bir şey ileri sürmesi mümkün olmaz.”

Allah ve Resûlü'ne tâbi olacak.

Millet şeriatin mânasını bilmiyor.

Tabi doğrudan doğruya İslâm'a çatanlar da var, derece derece. “Kahrolsun İslâm!” diyenler de var; “çöl peygamberi, çöl kanunu” diyenler de var. O ayrı ama “müslümanım” deyip de şeriate karşı çıkanlar bilsin ki Allah'ı seven şeriatı sever, sevmek zorundadır.

⁴⁶ 33/Ahzab, 36.

Kur'an'ı, sünneti, fıkhı sever. Allah'ın helallerini helal olarak, haramlarını haram olarak sever. Yani haramlığından memnun olur, sıkıntıya düşmez.

“Allah niye içkiyi haram kılmış?”

Oh olmuş, iyi olmuş ki haram kılmış.

Amerikalılar 1930'lu senelerde Amerika'da, içkiyi yasaklamışlar ama tutturamamışlar. Resmen kanun çıkarmışlar, tutmamış. Denemişler, olmamış.

Neden?

Vidalar yalama olmuş da ondan. İslâm'da tutuyor, müslümanlarda tutuyor. Şimdi bizim civataları yalama yapmaya çalışıyorlar.

e. Aşere-i Mübeşşere: Resûlullah'ın Müjdelediği On Özel Sahabi

Sonra, Allah'ı seven kadere rıza gösterir, kaderi sever, Hakk'a teslim olur.

Aşere-i mübeşşere'den, duası makbul bir sahabi var. Sağlığında Resûlullah'ın mübarek ağzıyla; “Sen cennetliksin.” diye müjdelediği

on kişi var, bunlara *aşere-i mübeşşere* deniliyor, onlardan bir tanesi, mübarek insan, Allah şefaatine erdirsin, cennette buluştursun. Kime dua etse duası tutarmış.

Gözleri görmemeye başlamış, iki gözü âmâ olmuş. Demişler ki;

“Yâ mübârek! Senin duan makbul, bize dua ediyorsun duan tutuyor. Kendine de dua etsene!”

Tabi o mübareklerin her şeyi güzeldir de, bu sözü çok hoşuma gidiyor:

“Ben Allah’ın kaderini, gözümün nurundan daha çok severim! Allah öyle takdir etmiş.”

Yine sahabeden ama böyle diyemeyenler de var. Bir de onun misalini söyleyelim.

Ne yapalım? İnsanlar derece derece oluyor; zayıf oluyor, kuvvetli oluyor. Birisinin iki gözü âmâ olmuş. Geliyor Resûlullah’a;

“Yâ Resûlallah! Bu âmâlîk bana çok dokundu, çok zor geliyor, tahammül edemiyorum. Görüp duran gözlerim görmez olunca dayanamıyorum. Bana dua et de gözlerim tekrar açılsın, görsün!” diyor.

Peygamber Efendimiz;

“İstersen ona etmeyeyim, başka şeye dua edeyim?” diyor.

“Yok, âmâlîğa dayanamıyorum, gözüm açılsın.” diyor.

Keşke; “Tamam yâ Resûlallah! Neye edersen et!” deseydi ama öyle dememiş. “Dayanamıyorum yâ Resûlallah!” demiş.

Neden, Peygamber Efendimiz “gözlerin için değil de başka bir şey için dua edeyim” dedi?

Benim tahminime göre “Allah bir insanın gözünü alırsa o da sabrederse, mükâfatı cennetten başka bir şey değil, mutlaka cennet.” olduğu için öyle demiştir.

“Dayanamıyorum yâ Resûlallah, sen bana dua et!” diyor.

“Peki evine git, abdest al, iki rekât namaz kıl, şöyle dua et!” diyor.

Ona bir dua öğretiyor. O duanın içinde şu mâna var:

“Yâ Rabbi! Resûlullah’ın hürmetine benim gözümün nurunu bana iade et, Resûlullah’ın hatırına benim gözümü aç!”

O kısmı var; duanın en önemli, can alıcı noktası orası. Râvîler diyorlar ki:

“O adam bu duayı aldı, evine gitti, gözleri açık olarak geldi.”

Resûlullah’ın hatırına bak! Allah nasıl onun hatırına duasını kabul ediyor. Yani duası tuttu. Diğer sahabi; “Ben Allah’ın kaderini gözümün nurundan çok severim.” demişti. O, “Kaza ve kadere rıza ve teslimiyet makamıdır, tasavvufî makamların en yükseğidir. “

Sonra, Allah'ı seven ibadetleri sever, özellikle zikri sever. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* dedi ki:

“Bana sizin dünyanızdan üç şey sevdirdi: Birisi namaz.”

قُرَّةُ عَيْنِي فِي الصَّلَاةِ

Kurretü 'aynî fi's-salâh. “Namaz gözümün şenliği, hoşluğu, serinliği.” dedi, namazı çok sevdiğini söyledi.

Allah'ı sever, ibadeti severek yapar. *Al-lahu Ekber* der, gözlerinden yaşlar dökülür. Secde eder, secde yeri ıslanır. Selam verir, hüngür hüngür ağlar. Kimse yokken, evde, kendisi, geceleyin ibadet eder.

Neden?

Çünkü Allah'ı sever. Allah'ı sevince ibadetini de seviyor.

Zikreder, “Allah Allah Allah” der, gözleri yaşarır. Bir insan Allah sevgisinden, Allah korkusundan ağlarsa, o göze cehennem ateşi değmez. Hadîs-i şerîfte buyuruluyor:

عَيْنُ بَكْتٍ مِنْ خَشْيَةِ عَيْنَانِ لَا تَمَسُّهُمَا النَّارُ أَبَدًا

وَعَيْنٌ بَاتَتْ تَحْرُسُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ

Aynâni lâ temessühüme'n-nârü ebedâ.

“İki göze ebedî olarak cehennem ateşi değmez:” *Aynün beket min haşyeti'l-lâh.* “Allah korkusundan ağlayan göz.” *Ve aynün bâtet tahrusü fî sebîli'l-lâh.*⁴⁷ Allah yolunda hudutlarda nöbet tutan bekçinin gözü.”

İbadetini sever aşk ile yapar; zikrini sever aşkla, şevkle yapar.

Yunus ne diyor:

Dağlar ile taşlar ile

Çağırayım Mevlâm seni

Seherlerde kuşlar ile

Çağırayım Mevlâm seni.

Deryalarda mâhî ile

⁴⁷ Tirmizî, “Fazâilü'l-cihâd”, 12, r. 1639; Begavî, *Şerhu's-sünne*, X, 355, r. 2620; Heysemî, *Mecme'u'z-zevâid*, V, 288, r. 9488-9; Münâvî, *Feyzu'l-Kadîr*, IV, 368, r. 5647; Ali el-Muttakî, *Kenzu'l-ummâl*, III, 141, r. 5875; Gümüşhanevî, *Ramûz*, II, 320. Bk. Ebû Ya'lâ, *Müsned*, VII, 307, r. 4346; Beyhakî, *Şu'abu'l-îmân*, II, 232, r. 775; Makdisî, *el-Muhtâre*, VI, 187, r. 2198.

*Sahralarda âhû ile
Derviş olup yâ Hû ile
Çağırayım Mevlâm seni.*

Nasıl coşkulu, nasıl aşklı, nasıl şevkli!
Sonra bir güzel ilâhi daha var.

*Âşık oldum ben Allah'ın adına. Hay me-
ded!*

*Doyamadım lezzetine, tadına. Hay me-
ded!*

Münafıklar ibadeti sevmez. Allah'ı sevme-
nin Allah âşığı olmanın alâmeti, ibadetleri sev-
mektir. İbadetleri sevmemek münafıklık
alâmetidir. Eğer sende de bende de varsa o da
münafıklık alâmetidir, kurtulmaya çalışmak
lazım!

وَإِذَا قَامُوا إِلَى الصَّلَاةِ قَامُوا كُسَالَى

Ve izâ kâmû ile's-salâti kâmû kûsâlâ.
“Münafıklar namaza kalkarken tembel tembel
kalkarlar.”

Allah'ı seven Allah'a kavuşmayı sever.
Öyle insanlar var ki -Kadı İyaz'ın Şifâ-ı Şerîf

isimli kitabında okudum- her akşam şöyle dua ederlermiş:

“Yâ Rabbi! Dün akşam almadın canımı, ne olursun bu akşam al bari de sevdiğlerime kavuşayım, sana kavuşayım!”

Allah'ı seven, Allah'a kavuşmayı sever. Hadîs-i şerîfte şöyle buyuruluyor.

مَنْ أَحَبَّ لِقَاءَ اللَّهِ أَحَبَّ اللَّهُ لِقَاءَهُ وَمَنْ كَرِهَ لِقَاءَ
اللَّهِ كَرِهَ اللَّهُ لِقَاءَهُ

*Men ehabbe likâallâh, ehabba'l-lâhu likâehû ve men kerihelike likâallâh, kerihelike'l-lâhu likâehû.*⁴⁸ “Kim Allah'a kavuşmayı severse Allah da ona kavuşmayı sever, onu sever. Kim Allah'a kavuşmaktan, O'nunla buluşmaktan hoşlanmazsa, Allah da onu görmekten, onun

⁴⁸ Buhârî, “Rikâk”, 41, r. 6507-8; Müslim, “Zikir ve'd-duâ”, r. 14-18; Tirmizî, “Cenâiz”, 67, r. 1066-7; Zühd”, 6, r. 2309; Nesâî, “Cenâiz”, 10, r. 1834; 1836-8; İbn Mâce, “Zühd”, 31, r. 4264; Dârimî, “Rikâk”, 43, r. 2798; Ahmed b. Hanbel, II, 313, 346, 420, r. 8133, 8556, 9453; III, 107, r. 12047; V, 316, r. 22696; İbn Hibbân, *Sahîh*, VII, 278, r. 3008; Gümüşhânevî, *Râmûz*, II, 396.

huzuruna gelmesinden hoşlanmaz, onu sevmez.” Kişinin duygusuna göre.

Allahu Teâlâ hazretleri;

بِي أَنَا عِنْدَ ظَنِّ عَبْدِي

*Ene inde zanne abdîbî.*⁴⁹ “Ben kulumun bana olan duygularına göreyim.” buyuruyor.

مَنْ أَرَادَ أَنْ يَعْلَمَ مَا لَهُ عِنْدَ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ فَلْيَنْظُرْ

مَا لِلَّهِ عَزَّ وَجَلَّ عِنْدَهُ

*Men erâde en ya'leme mâ lehû inda'l-lâhi azze ve celle fe'l-yenzur mâ li'l-lâhi azze ve celle indehû.*⁵⁰ “Bir insan, Allah’ın yanında mevkiinin makamının ne olduğunu merak ediyorsa kendisinin yanında Allah’ın itibarının ne kadar olduğuna baksın; ‘Allah’la işi ne kadar?’

⁴⁹ Buhârî, “Tevhid”, 15, 35, r. 7405, 7505; Müslim, “Zikir ve’du’â”, r. 2, 19, 21, ; “Tevbe”, r. 1; Tirmizî, “Zühd”, 51, r. 2388; “Da’avât”, 132, r. 3603; İbn Mâce, “Edeb”, 58, r. 3822; Dârimî, “Rikâk”, 22, r. 2773; Ahmed b. Hanbel, II, 251, 315, r. 7422, 8178.

⁵⁰ Deylemî, *el-Firdevs*, III, 593, r. 5858; Münâvî, *Feyzu'l-Kadîr*, VI, 49, r. 8386; Ali el-Muttakî, *Kenzu'l-ummâl*, XI, 94, r. 30757; Gümüşhanevî, *Ramûz*, II, 400.

ona baksın; ‘Allah’ın kadr ü kıymeti ne kadar?’
ona baksın.”

Biliyorsunuz, Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî
Mesnevî’sine ‘ney’i anlatarak başlıyor.

Bişnev ez ney çün hikayet mî kuned

Ez cüdayîhâ şikayet mî kuned.

Dinle neyden kim hikayet eyliyor, ayrılıklardan şikayet eyliyor. Neymiş ayrılık?

Kez neyistan tâ merâ be-borîde end

Der nefîrem merd ü zen nâlîde end.

“Beni kamışlıktan kopardıkları zamandan beri, vatanımdan ayrıldığımdan beri, o hasretten beri, her yerde insanlar benim feryadımı duydukça ağlıyor.”

Neyzenler; “ney çalmak” demezler, “neye üfürmek” derler. Neye üfürüldüğü zaman neyin dibinden su damlar.

Âteşest în bang nây u nîst bâd

*Her ki îñ âteş nedâred nîst bâd.*⁵¹

Bu müthiş bir beyittir.

“Bu neyin sesi üfürük değildir, hava değildir; ateştir. Kimin içinde bu ateş yoksa yok olsun!”

Şunun kadar da olamadık mı? İki ucu delik, üstünde delikler olan bir küçücük kamış kadar da olamadık mı?

“Kimde onun yanıklığı yoksa yok olsun!” diyor.

Nedenmiş o yanıklığı?

Vatan-ı aslîsine hasretliğindenmiş; orayı özliyormuş, oraya gitmek istiyormuş. İnsanoğlu da öyle olmalı; “ben Allah’ın kuluyum” diye Allah’a kavuşmayı istemeli.

Mevlânâ’nın *kaddesellâhu sırrahû* bir gazeli var, bizim kardeşlerimiz onu özel olarak bilirler. Çünkü [Mehmed Zahid] Hocamız’ın vefatı günü, takvimin arkasında tevafuken o gazeli vardı. Mevlânâ’nın gazeli, nasıl da gelmiş

⁵¹ Mevlânâ, *Mesnevî*, I, 1.

tam hocamızın vefatı gününde takvimin arkasına yazılmış. Diyor ki;⁵²

Ben vefat ettiğim zaman, sakın benim vefatıma ağlama!

Sakın “el-firâk, el-firâk!” “Eyvah ayrılık, ayrılık.” deme; ben kavuşmaya gidiyorum.

Sakın, “Yazık, yazık!” deme; İnsan şeytana aldanırsa, yazık o zaman denir.

Yoksa ben yazık denecek bir durumda değilim, ben Allah’a kavuşmaya gidiyorum.

Demek ki Allah’ı seven Allah’a kavuşmayı da sever, şehitliği de sever, her şeyini sever.

Aziz ve muhterem kardeşlerim!

Asıl sevgi Allah sevgisidir.

Bu kadar sözden sonra sonuç: Biz müslümanlar yeryüzünde, tarih içinde ve tarih boyunca en hayırlı ümmetiz. Allah *celle celâlüh* öyle söylüyor, elhamdülillah ki müslümanız.

⁵² *Dîvân-ı Kebîr* (nşr. Fûrûzanfer), II, 209 (şiir no: 911); *Dîvân-ı Kebîr Seçmeler* (haz. Şefik Can), I, 425-426; *Dîvân-ı Kebîr* (haz. Abdülbâki Gölpınarlı), III, 169.

تَأْمُرُونَ أَخْرَجْتُ لِلنَّاسِ كُنْتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ

بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَتُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ

Küntüm hayra ümmetin. “Siz en hayırlı ümmetsiniz.” *Uhricet li'n-nâs.* “İnsanlar için özel olarak çıkarıldınız.” Tornadan özel çıktınız, model ümmetsiniz. “Öteki insanlara bir numune olsun, güzel bir örnek olsun.” diye çıkarıldınız. *Te'mürûne bi'l-ma'rûfi ve tenhevne ani'l-münkeri ve tü'minûne bi'l-lâh.*⁵³ Emr-i mâruf yaparsınız, nehy-i münker yaparsınız. Sağlam imanla yaşarsınız.”

Biz en hayırlı ümmetiz, Kur'ân-ı Kerîm'in ifadesi böyle. Dünyanın her tarafına yayıldık.

Muhterem kardeşlerim!

Görevlerimiz var. Mü'min olarak, Allah'ın sevdiği, Allah'ın sevgisine mazhar kullar olarak hepimizin görevleri var. Onun için hepimiz görevimizi müdrik olmalıyız, görevli olduğumuzu bilmeliyiz. Özel olarak çıkarılmış bir ümmet olduğumuzu bilmeliyiz.

⁵³ 3/Âl-i İmrân, 110.

Şu bahis konusu ettiğim sevgi duygusu, en tatlı duygudur. Çalışmalarımız için de en etkili vasıtaadır. Onun için hepimiz sevgiyi, sevmeyi öğrenelim, iyi öğrenelim! Çünkü bazı insanlar sevgiyi bilmiyor.

Belki duymamışsınızdır, birisi bir şeyh efendiye gelmiş;

“Efendim, beni müritliğe kabul edin, terbiyenize alın, size derviş olmak istiyorum!” demiş.

Şeyh efendi sormuş;

“Evladım, yemeklerden hangi yemeği seversin?”

“Ayırmam, hangi yemek olsa yerim.”

“Evladım, kebab var, tatlı var, şu var bu var.”

“Fark etmez efendim.”

“Peki, çiçeklerden hangisini seversin?”

“Fark etmez efendim.”

“Peki, şundan hangisini seversin, bundan hangisini seversin?”

Hiçbirisi fark etmiyor.

“Git, yıkıl karşımdan!” demiş. “Sen hiçbir şeyi sevmeyi öğrenememişsin, sevmeyi bilmiyorsun, Allah sevgisini hiç anlamazsın! Bir şeyi sevmeyi öğren de ben de sana, ‘o asıl sevgi değil, asıl sevgi budur’ diye gerçek sevgiyi öğreteyim.”

Sevgiyi öğrenmek lazım, öğretmek de lazım!

Şimdi ben Türkiye siyasetine bakıyorum. Ben siyasetle uğraşan bir adamım.

Müslüman siyasetle uğraşmaz mı?

Her şeyle uğraşır. Vatandaş olarak uğraşıyoruz.

Hiç sevgi yok, hiç insaf yok. Öyle gaddar, öyle zalim, öyle sevgisiz, öyle insafsız ki televizyonlara bakıyorum, acıyorum. Büyük bir sevgi seferberliğine kalkışmamız lazım! Sevgiyi bilmiyor millet. Herkes herkesi kıştır kıştır

kesecek. Eline satırını versen, pirzolalık yapacak. Hepsini doğrayacak, bifteklik yapacak; gözü de yaşarmayacak. Herkes herkese o kadar düşman.

Sevgiyi öğrenmemiz lazım, çoluk çocuğumuza öğretmemiz lazım!

Sevilecek şekilde çalışmamız lazım! Oturmamız, kalkmamız, konuşmamız, susmamız, çalışmamız sevilecek tarzda olmalı!

Peygamber Efendimiz buna çok dikkat ederdi. Peygamber Efendimiz 1400 önceden dişlerini fırçalardı. Kapıya birisi geldiği zaman yerdeki suyun üzerine eğilmiş, saçını sakalını düzeltmiş, öyle açmış. Evde ya; yattı, belki sakalı ezildi, belki saçı dağıldı; saçını düzeltmiş, kapıyı öyle açmış. Tırnaklarını keserdi, güzel koku sürerdi, yıkanırdı. Resûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* çölde, buradaki gibi suyun bol olduğu yerde değil, şıkır şıkır günde beş defa yıkanırdı. Dişleri fırçalattırırdı. Koltuk altlarını, kasıkları kazımayı emrederdi. Tırnakları kestirtirdi. Yani “hiçbir yerde ter, pislik bir şey kalmasın” diye her türlü temizliği, güzelliği öğretmişti.

Sevilecek şekilde olmalıyız, sevilecek şekilde hareket etmeliyiz. Sevilecek tarzda söz söylemeyi öğrenmeliyiz.

Adamın birisini şahit olarak mahkemeye çağırmışlar. Kadı efendiye de “çok doğru bir kimsedir” diye methetmişler. Kadı efendinin de bir gözü körmüş. Adam mahkemeye gelince;

“Selamun aleyküm, kör kadı!” demiş.

Kadı efendi bozulmuş;

“Bu kadar doğruluk da fazla!” demiş.

Gözü kör diye ‘kör kadı’ denir mi?

Sözü güzel söylemeyi bilmek lazım, öğrenmek lazım!

Çoluk çocuğumuzu sevgiyle; sevgiyi bilen, sevgiden anlayan, fark eden kimseler olarak yetiştirmeliyiz. Sevgiden anlamalı!

Sonra, mârifetullaha, muhabbetullaha, aşkullaha erişmeye çalışmalıyız. Bu önemli bir iştir, çok önemli bir iştir. Fantezi değildir,

mü'minin aksesuarı değildir; kalbin derinliğinde, ocağın içindeki ateştir. Enerjinin kaynağıdır, işin aslı esasıdır. Onu elde etmeye çalışmalıyız.

Yani iyi derviş olmalıyız!

Tasavvufa girmek lazım, Yunus Emre gibi olmak lazım, Mevlânâ gibi olmak lazım, Eşrefoğlu Rûmî gibi olmak lazım.

Kardeşler olarak birbirimizi tanımalıyız, sevmeliyiz; birbirimizle yakınlaşmalıyız, kaynaşmalıyız, yardımlaşmalıyız.

Dinimizin doğru bilinmesine, tanınmasına, sevilmesine, beğenilmesine, müslüman olmayan insanların hakkı bulmasına, hidayete ermesine kendi işlerimizden daha çok çalışmalıyız!

Neden?

Kendi işimiz dünya işidir ama bu âhîret işidir. Dinimizin bilinmesi, tanınması, sevilmesi, beğenilmesi, insanların dinimize gelmesi, hidayete ermesi için kendi işimizden daha çok

çalışmalıyız. Kasaplıktan, bakkallıktan, memurluktan, işçilikten daha asil bir iş bu.

Ve bu ulvî gayeler için teşkilatlanmalıyız.

Sevgi teşkilatı olmalı!

Teşkilatlı olunca güzel olur, teşkilatsız olunca zayıf olur.

Allah hepinizden razı olsun.

es-Selâmü aleyküm ve rahmetullâhi ve berekâtüh.

Prof. Dr. Mahmud Es'ad COŞAN

7 Zilka'de 1417 / 15.03.1997

[Bütün KONFERANSLAR'a PDF olarak ulaşmak için tıklayınız.](#)

